

ESTravelleer

Eesti reisiajakiri • 2/2013 • aprill-mai • hind 3 € • ilmub 6 korda aastas

BIRMA

mungad, hunata ja
loomade farm

SMURFIKÜLA Andaluusias **HOBUSTEL** võidu Itaalias **PILDISTADES**
Londonit **HIINA** järverahvas **RIIA** leiunurk **MESA VERDE** rahvus-
park Colorados **KARPAATIDES** jalgratastega **MAROKO** ring peale
EESTI ägedaim naislangevarjur **KOLHETHI** Gruusia restoran Pärnus

9 771736 002002

ISSN 1736-0021

- 13 46

Audi A6 2.0TDI (130 kW / 177 hj)

Kiirendus 0-100 km/h: 8,7 sek; keskmine kütusekulu: 4,9 l/100 km; keskmine CO₂ emissioon: 129 g/km.

5 €

Trükiviga? Ei! Viga oleks hoopis seda pakkumist mitte märgata.

Anname nüüd Audi A6 ja Audi A6 Avant mudelitega kaasa **TASUTA 13 465 eurot** maksva lisavarustuspaketi. Nii saad rikkaliku lisavarustusega auto kätte vaid baashinnaga.

Paketti kuuluvad:

- ▶ MMI® navigatsioon "Plus" 8" ekraaniga
- ▶ Kõlarisüsteem – „Audi Sound System“
- ▶ Esilaternad "Xenon plus", sh LED-tagatuled ja esilaternate pesuseade
- ▶ Komfortkliimaseade "Deluxe" nelja-tsooniga
- ▶ Istmepolster - nahk "Milano"
- ▶ Parkimisabi "Plus" auto esi- ja tagaosas
- ▶ Juhi infosüsteem 7-tollise värvidispleiga
- ▶ Elektrilise soojendusega esiistmed koos nimmetoe elektrilise reguleerimisega
- ▶ Tagaistme seljatugi allaklapitav
- ▶ Meedialiides – „Audi music interface“
- ▶ Püsikiirusehoidja – „Cruise control“
- ▶ Valgustuspakett „Ambient lighting“
- ▶ S line välispakett

Audi Tallinn Paldiski mnt 100a Telefon: 611 2000 E-mail: tallinn@audi.ee

Audi Kuressaare Tallinna tn 61a Telefon: 453 0100 E-mail: kuressaare@audi.ee

Audi Pärnu Tallinna mnt 87e Telefon: 444 7130 E-mail: parnu@audi.ee

Millest seekord?

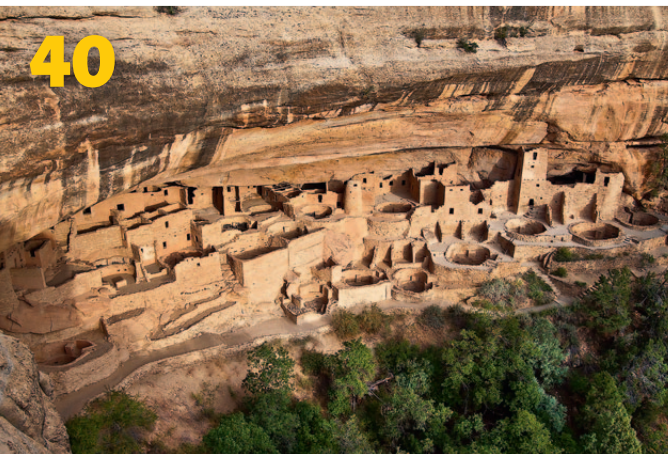
50

18

31

40

56

61

18 Birma – 7 põhjust minna ...
... kui hunta, sürraalne liiklus ja Buddha kujud hirmutavad.

26 Pildista Londonit
Kaarel Mikkini kümme vihjet piltidel.

31 Ring ümber Erhai järve
Silvia Pärmann tutvub tillukese bai rahvaga Edela-Hiinas.

36 Riia? Vähemalt kord aastas!
Liis Kängsepp soovib ooperit, mädarõikajäätist ja puitarhitektuuri.

40 Kaljuelamud keset tuld
Priit Pulleritsul õnnestus põlisasukate kaljulinn korralikult ära näha alles mitmendal katsel.

46 Tisza kaldad ja Karpaatia
Margus Mändmets tuletab jalgrattail kunagi nii poppi kohta meelde.

50 Liiv, tuul ja tassike münditeed
Maris Heinaru teeb Marokole tiiru peale.

56 Naine lendab, mees süles, kiirus 200 km/h
Kristiina Kasemets, Eesti ainus naistandeminstruktor.

61 Gruusia restoran Kolhethi
Pärnus on alati suvi.

REIS POLE MÄNG

SALVA24.EE KESKKONNAS
KINDLUSTAD KIIRELT JA SOODSALT

 SALVA
KINDLUSTUS

TUTVU TINGIMUSTEGA VÕI
KÜSI LISAINFOT WWW.SALVA.EE

Ei midagi isiklikku, Tartu

Kirjutan seda bussiga Tallinnast Tartusse sõites ja natuke kõhe on. Ei, mitte laste pärast selja taga või pärast külastajat veidi lehkavast ja pesuveeta peldikust mu kõrval. Bussid on meil ju päris kobedad, jaamadki, kuigi ma eelistan tegelikult rongi, aga seal polnud täna mugavamalt vagunit. Kuigi Balti jaam jälle nii tore koht ei ole, sest seal lehkab veel rohkem ning jaam peaks üldse natuke maad edasi paiknema, et ta Põhja-Tallinna niimoodi kesklinnast ära ei löikaks.

Kusjuures ma ei mäleta, kunas ma viimati oma kunagises ülikoolilinnas käisin. Äkki aasta eest? Või kahe? Ükskord oli igatahes väga külm ja teinekord jube palju sääski. Kus seal pühapäevahommikul üldse söömas käiakse? Pang on veel alles? Tõtt-öelda ma ei mäleta, millal ma üldse Tallinnast väljas käisin. Jõulude ajal vist Türi vanemate juures, enne seda septembris Tapal. Välissõidud ei loe.

Kodulinna kulgeb elu lihtsalt alati ootuspärasemalt, meri mahendab Tallinnas ilma, sääsed siia ei tiku ja Balti jaamgi ei üllata mind eales. Ema küll hiljuti hoiatas, et ma ikka õhtul pikalt linna peale ei jääks, ohtlik kodutee ju. Meenutasin talle, et ma elan juba kaheksa aastat Kalamajas, see pole "Kopli kant" ja loll saab Viru keskuses ka peksa.

Pigem avatakse mu kodukandis juba vaata et iga kuu mõni uus söögikoht ja poeke, kohalik selts on aktiivne ja linn lubab isegi Telliskivi tänava korda teha. Rattate ei mahtuvat sinna küll ära, aga linn vist ei üritanudki, tänavad on ju autodele mõeldud. Ütles hoopis, et kui palju vigisete, lükkame remondi üldse edasi. See on ka kõik tuttav ja turvaline.

Ilmselt ma ei taha lihtsalt kodust eriti kaugele minna, eriti samasuguse ilma kätte. Lisaks seonduvad just Tartuga parimad mälestused esimesest soojast kevadpäevast, mil raeplatsi aknalaua või Emajõe ääres pingi seljatoel istudes (ülejäanu oli vee all) siidrit juua, ning viimase päikeselise pärastlõunaga sügisel, kui Toomemägi oli veel kuivi värvilisi puulehti täis.

Talvises Tartus kõndides tundub aga, et see aeg ei tule enam kunagi tagasi. Minu jaoks ei tulegi, aga ega kevad ja sügis kusagile kao, homsekski lubas esmakordselt 15 kraadi. Tallinnas tekib aga sellist ängi kuidagi vähem, tean täpselt, millise maalapi väljasulamine tähendab, et nüüd on suvi ometi usutavas kauguses. Seni tunduski kuude kaupa, et tänavu on nüüd küll esimene aasta, kus talv ei lähegi ära. Oli ju mullu just selline, kus polnud suvegi.

Suvel ei taha ma aga päevagi linnas olla, vaid kas või terrassilt Lahemaa servas vihma vaadata, Peipsi düünidel lõdiseda, sääski nottida. Sõites vahepeal poodi ja levalasse, sest mobiilside või vähemalt internet ei ole minuga kunagi kõikjal. Aga muul ajal on mul Tallinnas ka täitsa hea olla, ju oleks Tartuski, kui ma seal elaks.

Nii, Postimehe reklaam oli tee ääres ära, Tartu pole enam kaugel, kuigi buss ekraanipildil kulgeb küll tagurpidi, küll külg ees. Kiire teatrikülastus ja homme rongiga tagasi. Vähemalt midagigi teinud talvel siseturismi heaks.

ALARI RAMMO,
Estraveller

KAANEFOTO

Silvia Pärmann, Diivan

Thanakhaga maalitud
näoga laps Birma usupealinna
Mandalays.

Eesti reisijakiri aastast 2000.
Ilmub veebruaris, aprillis, juunis,
augustis, oktoobris ja detsembris.

VÄLJAANDJA Criteri VMG OÜ
SISU Alari Rammo, alari@criteri.ee
VORM Karl-Kristjan Nigesen
KEEL Katrin Kern
KAARDID Helle-Mai Pedastsaar
RISTSÕNA GH Press

REKLAAM Nordicom, 5666 7770
reklaam@nordicom.ee

WWW.TELLIMINE.EE

12 kuud – 17 eurot
6 kuud – 8,60 eurot
otsekorraldusega – 2,9 eurot

Trükk Printall

Väljaandja, toimetajate ja autorite vastutus piiratud. Väljaandja ei vastuta teenusepakujate poolt tehtavate muudatuste eest sõiduplaanides, hindades jms. Ajakirjas ilmunud materjalide kasutamine on lubatud ainult täieliku viitega allikale.

Internetis www.issuu.com/estraveller

Nordea

Nordea Gold – kuldkaartidest parim

Paindliku tagasimaksega
krediitkaart tagab reisikindlustuse
tervele perele ja tasuta sularaha
väljavõtu Nordea automaatidest
Eestis ja välismaal.

Täida taotlus nordea.ee

Koos loome uusi võimalusi

Nordea Gold krediitkaardi krediidikulukuse määr on 13,74% aastas järgmistel näidistingimustel: krediidilimiit 1000 €, intress 18%, kohustuslik igakuine tagasimakse 50% arvest, kuutasu 3.95 €, lepingu tähtaeg 1 aasta. Krediidikulukuse määr on arvestatud eeldusel, et krediidilimiit võetakse kasutusele esimesel võimalusel maksimumsummas. Tutvuge Nordea Gold krediitkaardi ja pakkumise tingimustega www.nordea.ee ning vajadusel küsige lisainfot Nordea Panga infotelefonil **1772**.

Dubai järjekordne imede ime

Pilvelõhkujate, tehissaarestike, suusa-keskuste ja mille kõige veel kõrval on Dubais nüüd ka maailma suurim lilleaed. Nagu lumigi on ka lilled iga libleni päris ja seda jätkuvalt keset kõrbet. Enam kui 72 000 ruutmeetril näeb nüüd üle 45 miljonit lille kõikvõimalikes peenardes, kujundites ja variantides. Šeigid ootavad aeda imetlema miljonit külastajat aastas, nii et rahulikku lesimist ei tasu sealt oodata, pigem pead jälgima, et sammukestki vales suunas ei astu ega keelutat näperda.

Palju kilomeetrisele lillemuürile vett kulub, pole teada, aga räägitakse nutikatest lahendustest. Nii nutikad pole aga isegi naftatuuasad, et aeda päris keset suve lahti suudaks hoida, või ei talu seda siis külastajad – muul ajal varahommikust hilisõhtuni avatud aiad sulguvad mai lõpus oktoobrini. Sissepääs maksab nelja euro kanti ja MOE kaubakeskusest viib kohale eribuss.

Scheeli Panga Kohvikus ajas tagasi

Tallinnast võite leida palju restorane ning kohvikuid, mis pakuvad elamusi nii keskajast kui ka tänapäevasest modernsest maailmast, kuid ei ole teist sellist paika nagu Scheeli Panga Kohvik.

Lisaks unustamatule interjööri juugendile, kohvikute õitsemise ajast ja suurepärasele meeskonnale on kohvi-

ku eesmärgiks valmistada armastuse ja pühendumusega tervislikke toite ning maitsevaid jooke.

Rännakule ajas tagasi pääseb loodetavasti juba maikuu, asukohaga Vana turg 4, Tallinn; sealsamas, kus Clazz ja Peppersack. Koduleht valmib aadressil www.scheeli.eu.

Jaga oma reisirakendusi
ja võida lend
kahele Itaaliasse!

Estraveli reisipass Facebookis

Maailmas on 195 riiki. Mitmes sa juba käinud oled? Estravel tuli välja Facebooki rakendusega, mille abil saad kõik külastatud riigid mugavalt maailma-kaardile märkida ja kui mõni maailmajagu jääb päris tühjaks, siis on järelikult õige aeg just sinna järgmise reisi plaane tegema hakata.

Paadunud reisielid on näha kasutajate edetabelis, kus saad ka oma kogemustepagasi teistega võrrelda. Põnev ju näha, kui palju sõber või naabrimees reisinud on, või siis tõdeda, et isiklik reisirakendus ületab kõvasti keskmise (Facebookis aktiivse) eestlase oma. Estraveli 25. sünnipäeva puhul loositakse kõigi rakendusega liitunute vahel tasuta reise, nii et tasub piiluda www.facebook.com/Estravel.

Memm-taat reisi ajaks Benitasse

Reisile ei pea jääma minemata, kui memme-taati ei kannata kaasa võtta ega üksi jätta – koduselt hoolitsev õenduskoode Benita sobib igapäevases elus tuge vajavatele klientidele elupaigaks ka lühemaks ajaks. Tingimused on sama õdsud kui kodus, keskkonnavahtetus ja vaba aja veetmise võimalused loovad samas hästi mõjuva vahelduse, ööpäevaringne õendusvalve tagab turvalisuse.

Hinnad algavad 29 eurost päevas inimese kohta kahekohalises toas, sisaldades kolme söögikorda ja eri rühmategevusi. Lisatasu eest pakub Benita hoolidusabi ja -vahendeid.

Vaata lisa www.benita.ee.

Villa Benita

Hansabuss suleb liine

www.hansabuss.ee

Viimased kuus aastat neli korda päevas Business Line'i nime all Tallinna ja Riia vahet vuranud Hansabuss otsustas 1. juunist liini sulgeda. Kel pärast seda pilet juba ostenud, võtke firmaga ühendust. Kaugliinidega on Hansabussil selleks koraks ühel pool, Riia oligi nende ainus selline, kogu käigusoleku ajal kasutas seda võimalust üle 105 000 reisija.

Riia vahet sõitmist jätkavad Lux Express ja Simple Express, kokku kümme konnna väljumisega päevas.

Tallinnas ei tasu enam otsida ka seda sinist bussi, millega sai paari euro eest lennujaama ja paljude kesklinna peatuste vahel sõita. Kinni läks ta juba märtsist, põhjuseks reisijate vähesus. Selle põhjuseks lendude vähenemine ning järjekordne uus liikluskorraldus, millega kahe aasta eest avatud Hansabussi liin 90K terminali eest 0-korruusele kupatati. Tahame ju, et siin oleks kõik käe-jala juures, kui ka mujal lennujaamades nõustume bussini pool tundi mööda terminale matkama.

Puhas puhkus
aasta ringi
Nusaima
asukohaga Eestis

PÜHAJÄRVE
Spa & Puhkekeskus

Kevadine lõõgastav lühipuhkus kahele alates 49€

Hotell • Spaa • Konverentsikeskus
Restoran • Pubi • Tornikohvik
Ujula • Bowling

Bussireisijatel on ka õigused

Märtsikuust alates said sarnaselt lendajatega suuremad õigused üle kogu euroliidu ka bussireisijad, keda on aastas ligi 70 miljonit. Meie oma eurovoliniku teatel on Euroopa Liit maailma esimene piirkond, kus kõik reisijaõigused kehtivad kõikide transpordiliikide puhul – lennukis, rongis, alles detsembrikuust laevas ja nüüd ka bussis. Ehk näiteks puudega ja piiratud liikumisvõimega inimestel on õigus saada tasuta abi kindlaksmääratud paigus ning rahalist hüvitist, kui nende liikumisabivahend saab kahjustada või läheb kaduma. Samuti tuleb hüvitada kogu piletihind või marsruudi muutmise kulud, kui reis on üle broneeritud, tühistatud või

hilineb üle kahe tunni (üle 250 km reisil). Lisaks hüvitatakse pool pileti hinnast vähemalt sama pikal otsal, kui vedaja ei anna võimalust valida hüvitamise või muutmise vahel.

Kui üle kolme tunni kestev reis tühistatakse või kui see hilineb üle 90 minuti (taas üle 250 km), peab vedaja pakkuma piisavat abi, söögi-poolist ja vajadusel majutust. Ette on nähtud ka hüvitised liiklusõnnetusest põhjustatud surma, vigastuse või pagasi kaotsimineku või kahjustamise korral.

Kõike seda peab reisija loomulikult ise nõudma ja oma õigusi teadma, kuna vedajad ei ole oma teavitamiskohustuses alati just liiga tublid.

Michael Smith | Dreamstime.com

Taevased sõnumid

EMIRATES avab lõpuks septembri algusest lennuliini Dubaist Stockholmi, väljudes Arlandalt pärastlõunal ja Dubaist varahommikul, saabumistega vastavalt hilisõhtul ja keskpäeval. Meeldiv lennuplaan peaks looma Dubais palju uusi ümberistumisvõimalusi.

RYANAIR lendab nüüd millegipärast suviseks kutsutava lennuplaani järgi jälle Tallinnast järgmistesse sihtkohtadesse: Dublin, Barcelona Girona, Stockholmi Skavsta, Frankfurt Hahn, Bremen ning Düsseldorf Weeze. Londonis asendati Lutoni lennujaam Stanstediga. Lõputu valik, kust kiiresti värsket sparglit tuua!

ESTONIAN AIRI SUVINE PLAAN toob juunist augusti lõpuni kaks korda nädalas Pariisi lennud ja maist septembrini saab sama sagedusega Nice'i (Nizza, noh).

CZECH AIRLINES jõudis kõigist meie kandi päästmisjärjekorras olevaist lennufirmadest kosilase ära oodata – 44% firmast ostis Korean Air. Mitte et see Praha Eesti reisijale väga ahvatlev sõlmpunkt oleks, aga ikkagi hea teada.

EASYJET järgib oma kasina kolleegi Ryanairi ammust eeskujuga ja suleb lennujaamades registreerimisletid muuks kui pagasi äraandmiseks. Oldagu siis veel tähelepanelikumad veebis lennule registreerimisel, et vaksalis järjekordse kirvega ei saaks. Kohe Easyjet väidetavalt küll uut lisatasu ei kehtesta.

SAS teatas uutest teenusepakettidest SAS Go ja SAS Plus, mis tegelikkuses tähendab Euroopa lendudel äriklassi ärakaotamist. Muudatusi tuleb ka pardatoitlustuses mingisuguse kohviku moel. Pikamaalendudel jäävad kolm klassi alles.

FINNAIR tegeleb tänava põnevate katsetustega. Näiteks, kui avastad traadita internetiühenduse ja HP tahvelarvutid – firma järjekordselt katsetab, kuidas kõik maal nii loomulik võiks õhus ka olemas olla. Tahvelarvuteid testitakse võimaliku alternatiivina seljatoekraanidele.

Teine katsetus toimub sotsiaalmeedias, kus veebis lennule registreerudes saab anda loa näidata end Facebookis nii, et huvilised näevad ka sama teinud reisikaaslaste profile ja isteplaani. Kes sellist luba ei anna, jääb siiski anonüümseks.

LUFTHANSA kahekordistas lende Tallinnast Frankfurti (München pandi kinni, eks ole), Air Baltic lendab Riiga nüüd 28 asemel 35 korda nädalas.

KLM-ist sai esimene vana kooli lennufirma, kes hakkas aprilli lõpust küsima Euroopa lendudel äraantava pagasi eest 15-eurost tasu. Kui selle unustasid, siis lennujaamas küsitakse topelt. Loomulikult vähendati ka käsipagasi lubatud määret (55 x 25 x 35 ehk isegi vähem kui Ryanairil) ja kaalu (12 kg). Trahv jälle 30 eurot.

Uus reegel ei kehti lendudel väljapoole Euroopat või kui sihtriigiks on Valgevene, Gruusia, Itaalia, Venemaa ja Türgi, samuti kõrgematel kliendi- ja hinnatasemetel.

TALLINNA LENNUJAAM püüab kahanevaid tulusid nii abitult tagasi teenida, et tõstis aprilli keskpaigast parkimise hindu kuni kaks korda. Rõõmustavad ilmselt vaid taksojuhid.

ÄRIKLIENDILE

Võta internet reisile kaasa!

MiNT paketiiga liitujale
netipulk tasuta!

Elisa mahukas ja soodne 4G
internet tuleb Sinuga kaasa
Soome, Lätti, Leetu ja Venemaale

al **29** €
kuus

Mahud lähinaabrite juures:
Venemaa 5 GB - Soome 5 GB
Baltics 10 GB - Regional 20 GB
Lisaks ka 50 GB Eestis!

Vaata lähemalt elisa.ee/ari

Sündmused

Foster + Partners

MÜNCHEN

LENBACHHAUSI MUUSEUM on pärast neli aastat kestnud tolmutamist maikus taas uksi avamas. Kohalike ja nüüdisaegsete kunstnike ning Sinise Ratsaniku rühmituse tööde eksponeerimise kõrval on sama oluline, et laienemise arhitektidena tegutses võrratu Norman Fosteri meeskond. Lisaks vanade hoonete restaureerimisele loodi ka täiesti uus tiib tiptasemel ruumide, leedvalguslahenduste, restorani, terrassi ja suure aatriumiga. Vaata www.lenbachhaus.de. Fosteri austajatele veel infoks, et Londonis avati märtsis uus hotell ME London, mis on fassaadist viimase vannitoadetaili Foster + Partnersi loodud.

Latvijas Nacionālā Opera

Riia

Lõunanaabrite ja küllap Baltikumi tõmbekeskus valmistub Euroopa kultuuripealinna tiitli vastuvõtmiseks 2014. aastal juba tänavu väga tiheda kavaga. Maikus toimuvad **23. NORDEA JOOKSUMARATON** ja **GUMBALL 3000** rallisari, muuseumiöö ja õllefestival. Kronvalda pargis on mais üleval hokitelk ning Arēna Rigal esineb **MICHAEL BOLTON**.

Juunis toimub paganlikku liigotraditsiooni tähistav festival suure laadaga ja **RIIA OOPERIFESTIVAL**, kus lätlaste rahvusoper kannab ette oma sajandiprojekti ehk kogu "Nibelungide sõrmuse". Sellega tähistatakse kunagise loomejuhi (aga peatselt Riias võlgade eest põgenenud) Richard Wagneri 200. sünniaastapäeva. Esitus on vastavalt osadele plaanitud neljale päevale, mis on isegi hästi, arvestades, et maestro kirjutanud seda tsükli 26 aastat.

Juulis tulevad veel **LÄTI ÜLDLAULU- JA TANTSUPIDU** ning suurte vanade puulaevade regatt, augustis **RIIA LINNA FESTIVAL** ja pidevalt jätkub restoranides aastaegadele vastava kohaliku köögi tutvustamine.

Uuri lähemalt www.liveriga.com.

Rijksmuseum

Amsterdam

Aprillis avas lõpuks taas ukсед Hollandi kunsti pühamu **RIJKSMUSEUM**, mille täielik uuendamine võttis kokku 10 aastat ja 375 miljonit eurot. Hollandi kuldaja suurimate nimede teoseid eksponeerivat tellislossi ei muudetud kusjuures valgeseinaliseks saalirägastikuks, vaid astuti jõuline samm tagasi oma 19. sajandi lõpu

näo juurde, taastati, lammutati ja paljastati, lisades üksnes nutikaid valgustuslahendusi.

Jalgratturite tungival nõudmisel säilitati isegi põline võimalus otse hoone alt läbi vändata, mida muuseum kaotada tahtis, ja linnas kaaluti sel olulisel teemal lausa rahvahääletuse korraldamist.

Jawerigi | Dreamstime.com

PARIIS

Kes ei jõudnud **MIKE KELLEY** pöörase sisu ja mahuga näitusele talvel Amsterdams, siis see sätitakse nüüd maist augustini üles Pompidou keskuses. Näituse teeb paratamatult atraktiivsemaks fakt, et härra mullu pintsli koos lusikaga nurka viskas. Paljudes ruumides mitmel tuhandel ruutmeetril laotatakse laiali mitusada Kelley tööd: maal, skulptuur, tekstiil, foto, video, valgus, tekstid ja

asjandused, mida kusagile liigitadagi ei suuda, aga pilku ära ka ei saa.

Vähemalt Stedelijkis maksis täispilet 17,50 eurot, aga uurimist jagus tundideks, kuna väljas on Kelley enam kui veerandsaja aasta arusaam ja sõnum nüüdisühiskonnast, kultuurist ja vastuoludest. Pariisist rändab näitus tagasi Ameerikasse, avanedes oktoobris New Yorgis ja tuleval kevadel Los Angeleses.

SHIFT_

NISSAN
LEAF

- 100% elektriauto
- Heitmevaba
- Mobiilsed ühedused

SÕIDA JUBA TÄNA NAGU TULEVIKUS

TÄHISTAME NISSAN LEAFi EDU SOODSAMA HINNAGA

100% elektriauto Nissan LEAF. Täiesti uus auto.

- 5 istekohta
- Carwings ühendus: auto funktsioonide kontrollimine nutitelefoni abil
- Navisüsteem uuendab pidevalt lähimate laadimispunktide asukohainfot
- Soojendusega rool, soojendusega esi- ja tagaistmed

Hind alates **18 900 €**
(koos ELMO projekti toetusega)

Nissan Finance
kuumakse alates **199 €**
sissemakse **450 €**

Nissan. Innovation that excites.

Zero Emission

BRONEERI PROOVISÕIT JUBA TÄNA!

Fakto Auto AS

Osmussaare tee 10, Tallinn
tel 638 9200

Eurostauto OÜ

Kadaka tee 72a, Tallinn
tel 671 0900

Eurostauto OÜ

Roheline 72, Pärnu
tel 447 6111

Autospirit Tartu OÜ

Turu 47, Tartu
tel 734 1126

Wiru Auto OÜ

Kreutzwaldi 5b, Rakvere
tel 329 5560

www.nissan.ee

Krediidi kulukuse määr on 1,24% alljärgnevatel tingimustel: sõiduki hind 36 900€, sissemakse 50%, liisingperiood 60 kuud, jääkväärtus 18%, intress 0% + 3 kuu eruibor (3 kuu euribor 06.03.2013 oli 0,22%), lepingutasu 250€. Nissan Finance finantsteenuse pakkuja on Nordea Finance Estonia AS. Tutvu finantseerimise tingimustega ja küsi lisainfot sõidukite müüjalt. Keskmine energiakulu 17,3 Kw/100 km; CO₂ heitmekogus 0 g/km. Pildid on illustreeriva tähendusega.

YOU+NISSAN
nissan.ee/you+

Palio

Itaalia suves on hetki, kus jalgpall lakkab olemast maailma kõige olulisem spordiala. See juhtub siis, kui aset leiab *palio*. *Palio* on enamat kui lihtsalt sport. Tegu on keskajast pärineva naabritevaheliste pingete väljaelamisega kujul, mis on tänavaklusest mõnevõrra tsiviliseeritum.

Pime keskaeg polnudki nii pime. Olete ehk kuulnud lugusid lahingutest, kus pooled valivad tšempionid, kelle võitlus otsustab vaenuvägede vastasseisu minimaalse vajaliku verevalamisega?

Midagi sellist toimub ka *palio*l. Linnaosad või külad valivad oma sportlikud esindajad, kelle rolliks on naabritele koht kätte näidata. Jõukatsumiseks võib minna ammulaskmises, sõudmises, esinduslikumatel puhkudel ratsutamises või siis hoopis mõnel muul spordialal.

Võimalik, et te olete *palio*t vilksamisi näinud, näiteks üsna keskpärasest Bondi-filmis “Quantum of Solace” toimus sellal, kui Bond Sienas kurikaeltiga maid jagas, linnaväljakul hobuste võiduajamine.

Siena linna peaväljakul Piazza del Campol võisteldakse kaks korda aastas, 2. juulil ja 16. augustil, mil linnaväljaku perimeetrisse tekib ajutine liivaga kaetud võistlusrada. *Palio di Siena* on *palio*te seas päris kindlasti kõige kuulsam, kahtlemata ka vaatatajale väga atraktiivne. Rajal on karme täisnurkseid kurve, ratsanikud võistlevad (nagu ratsa-*palio*tel kombeks) sadulata hobustel, reegleid peaaegu pole. Rivaali takistamiseks võib talle (või tema hobusele) härjafallosest valmistatud piitsaga äsada, vastast tõugata või sikutada. Nõnda pole sugugi haruldane, et kolmehingise ja vaid poolteist minutit kestva võistluse lõpetab hobune ilma ratsanikuta. Võiduks piisabki hobusest, ratsaniku finišeerimine pole kohustuslik.

Erinevalt olümpiamängudest pole kaotaja mitte neljandaks jäänu, vaid teisena lõpetanu, ja siinkohal ka ametlikult kaotaja – kõik ülejäänud taanduvad lihtsalt statistideks.

Õigupoolest pole võitja ka mitte hobune, vaid hoopis *contrada*, linna naabruskond, mida hobune esindab. Auhinnaks on *palio*, kõrges hinnas trofeelipp, millest tuleneb ka võistluse nimi. Pooleteiseminutine võiduajamine on napp ja nii kipub vahel juhtuma, et linnakodanikud võtavad omavahel hiljem mõõtu ka märksa füüsilisemalt kui hobuste vahendusel. Ei jää ju ka jalgpalli puhul pinged alati staadioni piiridesse ...

Kui otsustate Siena *palio*t vaatama minna, siis katsuge piletid ette ära osta ja arvestage et n-õ parterikohad väljakul toovad kaasa vajaduse neli tundi leitsakus vastu pidada, tualetist võite vaid unistada. Peenemad istekohad maksavad sadu eurosid, parima ülevaate võistlusest saab hoopis väljakut ümbritsevate majade akendest.

*Palio*id jagub üle Itaalia, mitte kõik pole nii pingestatud kui Siena oma, ent vaatamängulised on nad kõik. Allakirjutanu sattus korra vaatama üsna veidrat Anghiari toimunud *palio*t, kus võisteldi mäkkejooksus, kusjuures tegu oli igati põneva üritusega. Muide, *palio* kestab terve päeva, sellele eelnevad linna läbivad protsessioonid ajaloolistes kostüümides ning tähistamine kestab kogu öhtu.

KARL-KRISTJAN NIGESSEN

Sinine küla

– smurfid Andaluusias

Nõnda nägi küla välja enne värvimist – kaunilt valge, mägede poolt maailma kapriiside eest peidetud.

Avanaphotok | Dreamstime.com

Pueblos blancos – nõnda kutsutakse maailmakuulsaid Andaluusia (asub Hispaanias) valgeid külasid ja linnakesi. Üks neist, Júzcar, lakkas kaks aastat tagasi valge olemast ja värvus ootamatult venesiniseks. Metamorfoosi põhjustasid väikesed sinised mehikesed, keda kutsutakse smurfideks. Nimelt otsustas Sony Pictures 2011. aastal tähistada filmi “Smurfid 3D” esilinastust tavalisest veidi maalilisemalt ning kaunis rohelises orus seni valgena säranud majad said sinise kuue. Esialgu pooleks aastaks.

MAJANDUSKRIISIS TÖÖTUKS JÄÄNUD KÜLAELANIKUD said mõneks ajaks tegevust ning eriti hea oli, et aasta lõpus ootas neid ees uus tööots, kui kogu küla tulnuks jälle valge värviga katta. Valgeks värvimine jäi ära. Kui seni nähti turiste külakeses aastas kolmesaja ringis, siis 2011. aasta lõpus oli

Tänavuses filmis päästavad smurfid Gargameli poolt röövitud Smurfiinat.

külastajate arvuks tiksunud ehmata 80 000. Võite ette kujutada, milline arv töökohti selle massi teenindamisest tekkis. Tavalisel nädalavahetusel külastab Júzcar 2000 turisti, pühade aegu rohkem. Loomulikult on turistidevoog tänaseks kahenema hakanud, aga – tänava juulis linastub filmi järgmine osa ja 2015. aastal on tulemas kolmaski.

MIDA TURISTIDELE PAKUTAKSE? Kõikvõimalikku smurfinänni, smurfiturgu ning tekkinud on ka

uued söögikohad. Kaunist loodust jagub ümbruskonnas küllaga ning vaid 22 kilomeetri kaugusel on traditsiooniliselt atraktiivne Ronda linn.

MIS SAAB PÄRAST TRILOGIA VIIMASE OSA LINASTUMIST? Ilmselt värvitakse küla ühel hetkel taas valgeks ning vähem kui kümnenääd kestnud buumiaeg saab ühele poole. Smurfid ise on muide pärit koomiksimaalt Belgiast, miskit tegelikkusest neil küllaga ei ole.

Tallinki hotelliketi kõige uuem liige asub otse Riia südames, vanalinna vahetus läheduses, mis tagab mugava juurdepääsu kultuuri-, äri- ja kaubanduskeskustele. Hotellis leiavad mugava majutuspaiga nii Riiga ärikohtumisele suunduja kui ka suvereesil olev lastega pere.

TALLINK Hotel Riga

Tere tulemast!

Restoranis Elements asub Riia ainuke laavakivi grill, millel valmivad road on hinnatud nii kohalike, kui hotellikülaliste poolt just seetõttu, et **laavakivil ise valmis-tatud liha või kala on eriliselt hõrk ning suus sulav**. Lisaks on tervele seltskonnale elamus garanteeritud!

Sisekujunduse tumedad puidutoonid vahelduvad intensiivse purpurspektoriga, sekka salapäraselt heledaid metalliseid varjundeid ning põnevaid disainielemente.

Omanäolised toad on mugavalt sisustatud, arvestades tänapäevase nõudliku reisija soove ja vajadusi.

Kohvik Balans meelitab külastajaid suurepärase kookide, salatite ja legendaarsete ahjusoojade saiakestega, mille kõrvale pakutakse linna parimat cappuccino!

Tallinki Riia hotellis asuvad ka avar ja modernne konverentsikeskus, kvaliteetseid iluteenuseid pakkuv **Hera Beauty & Wellness** ilusalong, jõusaal, tunnisaun, maa-alune parkla ning kogu hotellis levib tasuta WiFi.

TALLINK HOTEL RIGA
 Elizabethes 24, Riia
 Tel: +371 6709 9760,
 Faks: +371 6709 9762,
booking@tallinkhotels.lv

Birma – 7 põhjust ...

... minna, kui riiki Myanmariks kutsuv valitsev hunta, sürreaalne liiklus ja tõesti natuke liiga palju Buddha kujusid hirmutavad.

Tekst ja pildid **SILVIA PÄRMANN**

1 Bagani templid

Bagan, Birma südames asuv 67 ruutkilomeetri suurune maalapp, pidi 11. sajandi keskpaigas välja nägema nagu maailma suurim ehitusplats.

250 aastat järjest püstitati seal nii budistide kui ka hindude templeid sellise tempoga, et ajaloolaste arvates algas iga kahe nädala tagant uue pühamu ehitus. Praeguseks võib neid kas perfektselt taastatuna, üksjagu lagunenuna või täiesti varemetes kokku lugeda umbes 3000.

Nii suurt melu kui templite kerkimise aegu pole Baganis ammugi – turistide hulgad pole võrreldavad Angkor Watis tunglejatega –, kuid mitu templit on jätkuvalt kasutuses ning piirkonnas tegutseb ka üksjagu kloostrid. Ehkki praeguseks piirkonnale antud ametlik nimi Bagani Arheoloogiline Tsoon kõlab peletavalt, käib elu silmanähtavalt edasi.

Birma munkadel pole kommet vaikselt oma kloostris

paigal püsida ning juba enne päikesetõusu sahmardavad nad igal pool ringi. Bagan pole ka ainult munkade, arheoloogide ja turistide mängumaa – tavalised inimesed üritavad templite vahel oma igapäevaelu elada, nagu nad seda sajandeid teinud on: künda põldu, karjatada loomi, käia turul.

Kõige elavamad küla pole paraku enam alles. See tekkis ühel hetkel piirkonda, mis on tuntud nimega Vana-Bagan. 1990. aastal avastas valitsus, et arheoloogiliselt nii tähtsa koha peal ikka elada ei tohiks, ja elanikud aeti laiali. Ilmselt seetõttu üllatavad rattaga ringi sõitjaid templite vahelt ilmuvad üksikud majad, värvilist pesu täis nõõrid piirdeaiana ümber, lapsed ja koerad ringi jooksmas. Nad pesevad ennast ja pesu jões, teevad süüa lahtisel tulel, künnavad põldu loomadega – aga päikesetõusu või -loojangu ajal oma maja kõrvale templi otsa ronides kuuluvad neile miljoneid väärt vaated.

2 U Beini sild

Birma suuruselt teise linna Mandalay rahulikus äärelinnas Amarpuras kulgeb üle Taungthamani järve maailma pikim tiikpuusild, mis on 1,2 km pikk ja umbes 3,5 meetrit lai.

Sillaehituse idee tekkis kuningas Mindoni vennal aasta pärast kloostril avamist järve teisel kaldal 1847. aastal. U Bein, kelle nime sild kannab, oli tol ajal linnapea ja ühtlasi uuskasutuse pioneer – ta lasi silla ehitada ühe mahajäetud palee vanadest palkidest. Need on muuseas säilinud siiani, vaid silla keskosas on mõned palgid asendatud betoonvaiadega.

Sild kulgeb kuival ajal kuni kaheksa meetri kõrgusel veepinnast, aga suurvee aegu, kui lumi Himaalaja tippudel sulab ja Ayeyarwady jõe võimsa voona läbi poole Birma voolab, loksuvad see otse sillaplan-kude all. Kui muidu on silla all kuivematel maalappidel põllumaa, siis vihmaperioodil ajal vahetuvad pühvlirakendid kalapaatidega.

3 Prohvet Orwelli jäljed

Ühel 1926. aasta päeval astus viimasena inglastele alistunud Põhja-Birmas, väikelinnas nimega Katha laevalt maha 23-aastane politseiohvitser Eric Blair. Kotis täiskirjutatud märkmikud, peas ilmselt juba mõte esimesel võimalusel jalga lasta – ei Birma ega kolonialistidest kaasmaalased olnud tema südant võitnud.

Kui meie teame seda meest kirjanik George Orwellina, siis birmalased tundsid prohvet Orwelli, kes elas viis aastat nii Mandalays kui ka Yangoni lähedal Twantes ja Inseinis, soises ja sääserikkas lõunas ning tiikpuumetsade vahele peidetud põhjas. Oma teise romaani "Birma päevad" (eesti keeles pole see ilmunud) tegevuse paigutaski ta Kathasse, andes raamatus linnale kirjastaja nõudmisel küll nimeks Kyauktada.

Ei saa öelda, et Orwell Kathat armastanud oleks, kuid suvise palavuseta, kohalike brittide ülbuse ja üleoleva suhtumiseta kohalikesse, korrumpeerunud birmalastest ametniketa ning brittide klubis joodud sooja džinnita – jääd oli neil päevil Põhja-Birmas väga raske hankida –, olnuks tal inspiratsiooni leida ja kirjanikuks saada märksa raskem.

Kõik Orwelli kunagised kodulinnad on tema ajast saadik vähe muutunud, kui majadele aja ja kuumuse jäetud jäljed välja arvata – pikalt kõigele ja kõigile suletud olnud Birmas on aeg tõepoolest seisnud. Nii et ka Katha näeb ilmselt samasugune välja kui Orwelli päevadel. Tema kaasaegsete meenutuseks on budistlike

templite kõrval isegi paar kirikut ning üles võib leida mitu raamatu tegevuspaika.

Ehkki Orwell kirjeldas seda kui kohta, kus pole mitte kunagi mitte midagi silmapaistvat juhtunud ega olnud, kui välja arvata üks India fakiir, kes 20 aastat turu lähedal puuõõnsuses elas ja endale igal hommikul korviga toitu üles vinnas, on see tegelikult võluv linnake värviliste paatide, meeleolukate teemajade, kireva turu ja fantastilise raamatupoega, kust vaid paari dollari eest võib osta kõik inglise keeles Birma kohta kirjutatud raamatud. Keda need vaevu nähtavad paljundamisjäljed ikka häirivad ...

Orwelli esikteosest ei leia veel märke prohveti staatusest ja Birma jaoks nii oluliseks autoriks saamisest, et sõjaväerežiim osa tema raamatutest lausa ära keelab. Sellega läheb veel mõni aasta aega, ehkki Orwellist maailmakuulsa kirjaniku teinud "Loomade farm" (1946) ja "1984" (1949) ei maini Birmat poole sõnagagi.

"Loomade farm", lugu sellest, kuidas ennast teistest paremaks pidavad sead hävitavad kõik väärtusliku ning viivad farmi hävinguni, sai tegelikult inspiratsiooni 1917. aasta revolutsioonist Venemaal. Kuid Birma jaoks oli see prohvetliku tähendusega – täpselt sama juhtus seal 1962. aastal, kui sõjavägi oma nägemusega sotsialismist võimule tuli ja piirkonna kõige rikkama riigi kiiresti üheks maailma vaeseimaks muutis.

"1984", tulevikufantaasia absoluutse kontrolli all totalitaarses riigis elavatest inimestest,

sai Birmas samuti tõeks, maalides hirmuäratavalt täpse pildi Birmast viimastel aastakümnetel. "1984" on Birmas siiani keelatud, paralleel sealse režiimiga, mis alles viimasel paaril aastal on astunud mikroskoopilise sammu demokraatia poole, on niivõrd selgelt äratuntav.

Musta huumorit mõistvad ja praktiseerivad birmalased räägivad, et tegelikult ei kirjutanud Orwell sellest maast mitte ühte raamatut, vaid terve triloogia. Ja ehkki triloogia viimased osad on öövastavad, ei ole see kullatud templikuplite ja kuldsete inimestega maa lootust kaotanud.

Myanmar või Birma?

Nime Birma andsid sellele riigile tegelikult briti kolonialistid suurima rahvusrühma järgi. Etniliselt väga kirjus riigis oli nimi Myanmar paralleelselt juba sajandeid kasutusel. Iseseisvumise järel jäi nimi samaks, kuid 1989. aastal võttis sõjaväeline hunta riigi ametlikuks nimeks Myanmari Liit, mõistagi konsulteerimata rahvahääletusel riigi elanikega või üldse kellegagi. Kuna enamik inimesi ei tunnista hunta antud nime, on nime valik automaatselt ka poole valik. Küsimus pole seega mitte nimes endas, vaid ennekõike selles, kuidas see nimi kasutusele võeti.

reddot design award
winner 2013

Isikupärane, paindlik ja loov JOYCE APP'idega VANNITUBA.

*Joyce loob vannitoa, mis on pidevas muutumises ja mida saab
paidlikult kohandada vastavalt vajadusele, soovidele ja meeleoludele.
Innovaatilises konseptsioonis on erineva otstarbega tarvikud, nn app'id,
millega igäiks saab kujundada vannitoa omanäoliseks.*

Villeroy & Boch Eesti esindus:
Oy Gustavsberg Ab Eesti filiaal
F. R. Faehlmanni 6, 10125 Tallinn
Tel. 646 0312
E-mail: info@gustavsberg.ee

WWW.VILLEROY-BOCH.COM

AS FEB
Forelli 4, Tallinn
Telefon: 654 8536
feb@feb.ee
www.feb.ee

AS Wermstock
Pärnu mnt 160, Tallinn
Telefon: 651 8316
werm@wermstock.ee
www.wermstock.ee

OÜ Sanest Baltic
Lastekodu 15/17, Tallinn
Telefon: 623 2235
salong@sanest.ee
www.sanest.ee

4 Kirju seltskond

Birma on üks etniliselt kirjumaid riike maailmas: rahvastikust moodustavad birmalased vaid 68 protsenti. Muu seltskond on väga värvikas: 9 protsenti šanid, 7 protsenti karenid, 4 protsenti arakanid, 2 protsenti monid, 2 protsenti tšinid, 1,5 protsenti katšinid jm vähemusrhivad (paod, palaungid, padaungid, inthad jne).

Valitsuse "üks rahvas, üks keel, üks usk" poliitika on selle kirju seltskonna arusaadavalt üsna tigidaks ajanud. Konstitutsiooni järgi on Birmas usuvabadus (budism küll igapäevaelus selges eelisolukorras), kuid kogu haridussüsteem birmakeelne ja kogu elukorraldus birmameelne.

Kui põhja- ja idapiiri ääres elavad rahvad nõuavad endale autonoomiat, mis neil brittide võimu all ja ka põgusalt pärast iseseisvumist oli, siis läänes on konflikt moslemite ja budistide vahel läinud väga teravaks. Mõlemal juhul lahendatakse lahkarvamusi relvadega.

Turistile see kõik suurt ohtu ei kujuta – nendesse piirkondadesse reisimine on välismaalastele lihtsalt keelatud, ehkki pole põhjust arvata, et inimesed oleks seal vähem külalishked kui mujal riigis (pole kuulda olnud, et keegi seatud liikumiskiirangutest edukalt ja elusalt oleks mööda hiilnud). Teoorias on võimalik saada eriluba, et käia ja vaadata näiteks traditsioonilisi tšini külasid (kus veel kuuekümnendatel oli kombeks naiste näod üleni täis tätoveerida) või põigata vaade juurde (see

nõuab topeltjulgust, nende kombest vahel inimesi süüa räägitakse tänaseni), aga sellise loa saamine võtab aega 4–6 nädalat ja maksab olenevalt piirkonnast 200–600 USA dollarit.

Põhja-Birmasse saab erilubadeta mööda

Ayeyarwady jõge ülesvoolu sõita katšinite juurde. Et nad on valitsuse üks suuremaid peavalusid karenite järel (kes iial praeguse valitsusega rahu ei sõlmi), siis on põhjas liikumiskiirangud siiski suured ja parim võimalus väikerahvastega

kohtumiseks on Šani osariik. Sealt leiab näiteks palaungi külad, kus suur osa inimesi kannab iga päev ikka veel ilusaid traditsioonilisi kostüüme. Nad on müüdi ka värvikad tegelased, kasutades põllu- ja metsatööl olevante ja kasvatades moone – mitte siis ilu pärast. Seal elavad ka pa-o'd, kes kunagi kandsid ka kirjusid rahvariideid, aga kui Birma kuningas Anawrahta nende alad 1057. aastal vallutas ja nad orjadeks muutis, kadus igasugune toretsemine, ainult naised kannavad veel peas traditsioonilisi rätikuid.

Inle äärest leiab muidugi inthad ja lõunakaldalt veel kuulsad "kaelkirjak-naised", padaungid. Neil on komme oma naistele juba lastena metallvõrud kaela panna, mis kaela näiliselt mitu sentimeetrit pikemaks venitavad – tegelikult aga ölad alla suruvad ja lihased nii nõrgaks jätavad, et paljud neist ilma võrudeta pead püsti hoida enam ei suudagi. Kunagi oli selle komme mõte muuta naised teistele hõimudele väheatraktiivseks, tänaseks on see aga andnud vastupidise tulemuse – neid viiakse turistirohketesse paikadesse raha eest vaadata-pildistada ja koheldakse üsna loomaialoomade sarnaselt. Ainus võimalus neid aidata tundub olevat lihtsalt mitte vaadata ja pildistada.

Parim viis väikerahvasteni jõuda on Birma teid ja transpordivahendeid arvestades matkamine. Head keskused, kust küllaga inglise keelt rääkivaid giide leiab, on näiteks Hsipaw, Kalaw ja Nyaungswe Inle ääres.

5 Mungad

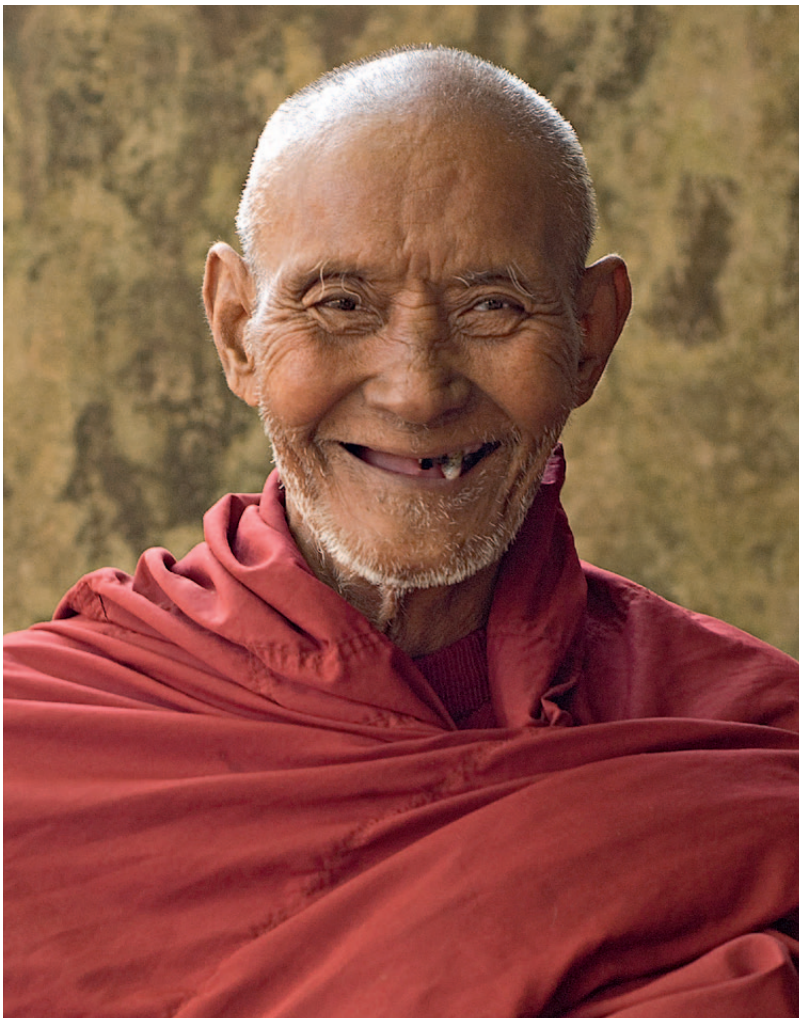
Kui pärast 2007. aasta sügisel alanud munkade rahumeelset meeleavaldust, mille sõjavägi vägivaldselt maha surus, tuhis 2008. aasta mais üle Yangoni ja Yangoni delta tsüklon Nargis, tappes umbes 138 000 inimest ja pühkides teelt terveid külasid, uskus suur osa inimesi – ja usub siiani –, et see oli karistus selle eest, kui lubamatult halvasti oli valitsus munki kohelnud. Raske on tuua paremat näidet, kui olulised, austatud ja armastatud on mungad Birmas.

Nad ei ole inimestest kaugel ja eraldiseisev institutsioon, vaid igal pool ja kogu aeg nähtaval, osa igapäevaelust. Päikesetõusu ajal täituvad munkadega kõikide külade ja linnade tänavad. Annetuste kogumine pole kerjamine – inimesed kogunevad tänavatele ootama, et munkadele jumalate meeleheaks riisi, komme, puuvilju ja vahel ka raha anda.

Keegi läänemaalmas ei tea päris täpselt, kui palju Birmas munki on, oletatakse, et 300 000 ja 500 000 vahel, lisaks veel ligikaudu 75 000 nunna. Iga mehe jaoks on loomulik vähemalt kaks korda elus (esimene kord enne kümnendat sünnipäeva umbes kuus ajaks) ilmalik elu mõneks ajaks jätta ning kloostrisse elama asuda.

Birma on maailma kõige religioossem budistlik riik, kui võtta aluseks munkade osakaal rahvastikus (ka rahvaarv on segane, arvatakse, et umbes 55–60 miljonit, viimane usaldusväärne rahvaloendus toimus aastal 1931) ning osa sissetulekust, mida nii riik kui inimesed religioonile kulutavad.

Mungad koos tudengitega on olnud demokraatia nimel peetava võitluse peamised eestvedajad ja ka näiteks demokraatliku liikumise juht Aung San Suu Kyi valis oma esimese pöördumise tegemiseks just riigi kõige pühama budistliku paiga Shwedagon Pagoda Yangonis.

Tugitoolireisijale

EESTI KEELES ILMUS BIRMA KOHTA ÄSJA esimese põhjalikuma käsitlusena Silver Meikari "Poliitmalaaria. Piik Birmast". Kaks korda Põhja-Birmas katšinite juures kohal käinud Inimõiguste Instituudi nõuniku raamat annab ootuspäraselt hea pildi riigi poliitilisest olukorrast, tuues paralleele ka näiteks meie paremini tuttavate Ukraina ja Valgevene vaid pisut vähem vastikute režiimidega, millest autoril ka väga hea ülevaade on. Halva üllatusena saab oma arust Birmast rääkiva raamatu ostja tegelikult aga ka raamatu erakondade rahastamisest, mis niigi õhukesest teosest ligi kolmandiku röövib ning olukorda Kagu-Aasia ühes kõige huvitavamas riigis sugugi paremini mõista ei aita.

SUUREPÄRASE ÜLEVAATE BIRMA POLIITIKAST JA LÄHIAJALOOST annab Peter Pophami kirjutatud opositsioonijuhi ja Nobeli rahupreemia laureaadi Aung San Suu Kyi biograafia "The Lady and the Peacock. The life of Aung San Suu Kyi of Burma".

EHKKI ILUKIRJANDUS, ON ORWELLI "BIRMA PÄEVAD" ilmselt päris täpne kirjeldus koloniaalajastust. Orwelli Birma-aastatest ning tema hilisema loominguga ja Birma tegelikkuse vahel tekkinud sarnasustest räägib Emma Larkini raamat "Finding George Orwell in Burma", autori uurimistöö viis ta 90ndate aastate Birmasse, mille igapäevaelu ja hirmud samuti raamatu osaks on.

KAHTLEMATA KUULSAIM DOKFILM Birmast on "Burma VJ" (Taani 2009), mida on näidanud ka ETV.

Režissöör Anders Østergaardi filmi peategelane on Joshua, kes nägi 1988. aastal lapsena hunta vägivalda meeleavaldajate vastu. Kui 2007. aastal kordusid nii meeleavaldused demokraatia toetuseks kui ka nende julm laialiajamine, olid tema ja veel kolmkümmend noort eksiidis tegutsevast telejaamast Birma Demokraatlik Häl need, kes otsustasid väikeste video-kaamerate ning mobiiltelefonide abil dokumenteerida üksikasjalikult need sündmused. Nende kaamerate jäädvustatud kaadrid jõudsid kogu maailma uudistekanalitesse ja ajuti sai maailm vaid tänu neile teada, mis Birmas tegelikult toimus.

KUULSAIMAST BIRMALASEST, Aung San Suu Kyist valmis Anne Gyrith Bonne'i dokumentaalfilm "Lady of No Fear" vahetult enne Suu Kyi vabanemist viimasest koduarestist 2010. aastal. Film keskendub tema elule aastatel 1988–1999. Luc Bessoni mängufilm "The Lady" (2011) on palju poeetilise ja romantilise käsitlus, rääkides Suu Kyi ja tema inglase abikaasa Michael Arise armastusloo poliitiliste sündmuste taustal.

BIRMAS ELAVAD FILMITEGIJAD on poliitikaemasse arusaadavalt ülima ettevaatlikkusega suhtunud, kuid viimase paari aastaga on tehtud paar huvitavat keskkonnateemalist dokfilmi.

Režissöör Min Htin Ko Ko Gyi "The Floating Tomatoes" on ilusa pildikeelega film Inle järve pealse kaugeltki mitte ökoloogilise põllumajanduse mõjust nii järvele kui ka inimestele, kelle elu keerleb selle vee ümber.

Vee ja selle saastatuse probleemiga Birmas tegeleb ka režissöör Wera kaks aastat tagasi valminud film väga haruldaseks jäänud Ayeyarwady jõe delfiinidest.

6 Ujuvad aiad ja majad

Inle järv Šani platool on koht, kuhu ilmselt iga turist jõuab. Seal elavad peamiselt inthead, rahvas, kelle kodud on vee kohale ehitatud majades ja kes on kuulus oma kombe poolest sõuda paati ühe jalaga aeru tõugates, samal ajal osavalt teisel jalal tasakaalu hoides.

Mägede vahele surutud ligi 1000 meetri kõrgusel asuv järv on ise madal ja kasvab järjest enam kinni. Inle on täis rohkem või vähem ujuvaid saari, mida kohalikud kuiva ja tasase maa nappuses tomatite kasvatamiseks kasutavad. Ujuvate aedade vahel askeldavad taimi hooldavad põllumehed. Peenarde äärde minnakse ja sealt tullakse mõistagi paadiga.

Ohtra väetamise tagajärjel on Inle pindala viimase 65 aasta jooksul kahanenud 69 ruutkilomeetrilt vaid 46 ruutkilomeetrini. Ilmselt on kurb tõsiasi, et Inlet tuleb vaatama sõita enne, kui järv täiesti kinni kasvab.

Pealtnäha küll maailm omaette, elab järv ikkagi kogu Birmaga samas rütmis, lihtsalt kohandunult. Igal hommikul on mõnes järveäärses külas või siis ka otse järve peal paatides turg, lapsed sõuavad hommikuti kooli ja mungad käivad päikesetõusu ajal almuseid korjamas – lihtsalt siin peavad nad ukselt ukele liikuma paadiga sõites.

Lennunõu

Euroopast regulaarseid otseleende sellesse riiki pole ja alati on vajalik vähemalt üks lennukivahetus kusagil Aasias, Tallinnast alustades aga kaks, sest teadupärast meilt Aiasse otseleende ei tehta.

Ühel piletil lendude hinnad Tallinnast algavad umbes 1000 eurost Estonian Airi ja Qatar Airwaysiga läbi Skandinaavia ja Doha. Paraku on tagasi teel vaja sõiduplaanist tingitult ligi ööpäev Katari lennujaamas veeta ja transiiditsoonist väljumiseks vajaliku viisa hankimine võib Eesti kodanikele olla ebamõistlikult keeruline ja kulukas. Sestap on ilmselt parem alternatiiv Finnairi ühendused Singapuri või Bangkokki ja edasi Silk Airi või Bangkok Airwaysiga Yangoni. Hinnad algavad 1150 eurost. Lätlaste vastu on Finnair hoopis lahkem ja Riiast algava pileti võib saada ligi 200 eurot odavamalt. Eriti lõunaestlased võiksid sellist varianti kaaluda.

Agas veel parem on jagada marsruut tükikideks ja külastada mitut paika Kagu-Aasias. Kuala Lumpur või Bangkoki pileti saab kampaaniate käigus Tallinnast, Helsingist või Riiast umbes 700 euroga või soodsamalt (enamasti Finnairi või Lufthansaga). Samuti saab nendesse linnadesse lennata tinglikult sootuks tasuta, kui teha teel Okeaaniasse sealkandis pikem peatus.

Kagu-Aasia suurlinnadest algava pileti Yangoni võib osta parimal juhul vähema kui 150 euroga/edasi-tagasi.

MAURI SAAREND, Estravel

7 Thanakha ja beetlipähklid

Ehkki levinud on teooria, et etniliselt kirju Birma rahva liidab üheks theravada budism (mida kohe asub kõigutava fakt, et 4% rahvastikust on kristlased ja vähemalt sama palju – aga tõenäoliselt palju rohkem – on ka moslemeid), siis tänavatarkusega võiks öelda, et sellele seltskonnale annavad tegelikult ühise näo *thanakha* ja beetlipähklid.

Esimene on puidust jahvatatav pulber, mida kreekimiks segatult näole kantakse ja mis peaks korraga niisutama, kaitsma päikese eest ning tapma vistrikke. Naised tõmbavad laiad *thanakha*-triibud põskedele just enne tänavale minekut ning lapsed ilmuvad kõige ootamatumatest nurgatagustest, nähes paksu maskina näole kantud *thanakha*'ga välja nagu see kummituslik mees, kelle järgi Edvard Munch maalis "Karje".

Vaid vistrikega võitlevad teismelised tunduvad seda kasutavad peamiselt öösiti, jättes päevaks siiski näole reetlikud triibud.

Kollakasvalgetest nägudest vaatavad (peamiselt küll meestel) vastu veripunased huuled ning punasekirjud hambad, mida tihtipeale ilmestab veel suunurgast nõrguv pisike nire. Nii näeb välja tüüpiline beetlipähkli matsutaja.

Kui teil on kavas tänaval spontaanselt vestlusi alustada, tasub õppida kiiresti märkama, kellele beetlipähkel parasjagu suus on. Kui kellelegi süütu küsimus esitada, et kuhupoole üks või teine tempel jääb, ja vastaja kõigepealt suu tühjaks peab sülitama – hinnanguliselt nii tassitais veretaolist ollust täpselt teie kingade kõrvale –, võib ikkagi olla raske karjatust tagasi hoida.

Uus **CNX** naistele.

© 2013 Keen Inc.

Tegime jalatsid, mis on uskumatult õhulised ja kerged, kuid ei unustanud Sinu jalgade kaitset – omadust, mis meid tuntuks on teinud. Uus **CNX** kaalub alla 285 grammi, kaitseb varbaid ja on vastupidav. Mine matkates suvele vastu, plätserda vees või käi kus tahad!

KEENFOOTWEAR.COM

Saadaval RADEMAR ja MATKaSPORT kauplustes *

MATKaSPORT.EE

* RADEMAR Tallinna Sikupilli ja Rocca al Mare, Tartu Lõunakeskuse, Pärnu Kaubamajaka, Rakvere Põhjakeskuse ja Narva Fama kauplustes. MATKaSPORT Tallinna Järve, Ülemiste ja Rocca al Mare, Tartu Lõunakeskuse ja Pärnu Port Artur 2 kauplustes.

1

2

3

Tekst ja pildid **KAAREL MIKKIN**

Pildista Londonit

City break – neljapäeva õhtul sinna, pühapäeval Tallinna tagasi. Sedapuhku London. Kõige igavam linn, kui käia mööda turistilõkse, vaatamisväärsusi ja muuseume. Kõige ägedam linn, kui käia mööda turistilõkse, vaatamisväärsusi ja muuseume. Sest seal on lihtsalt nii palju inimesi ja rahvusi, et turistid sulavad ära, kõik on välismaalased, keegi ei pabista, kõik tunnevad end vabalt. Tuleb lihtsalt õhku nuusutada ja kõhutunde järgi õiges suunas liikuma hakata. Sõpradelt paar head soovitus tõe peale saada ei tee ka paha.

1 Kliseed on toredad

Londonis ju sajab kogu aeg. Nii oli ka ühel näitusel, kus sadas hoopiski tarka vihma. Nii tarka, et kui vihma alla astusid, siis sinu pea kohal jäi sadu seisma – ükskõik mis suunas sa siis ka kõndisid. Barbican Arts Centre.

2 Ka arve on mälestus

Bayswater Station, vasakut kätt, üle tee, Four Seasons – see on PARIM koht, kus hiinakat süüa. Cantonese Duck, muud pole mõtet võtta. Korduvalt kontrollitud!

3 Ilus on põnevam kui oluline

Vahel lihtsalt tekib tunne, et järgmises elus ma tahaksin sündida motorollerina.

4 Jäädvusta kunsti

Oot, see polegi ju kunst. Need on päris inimeste varjud – kaabud ja vihmavarjud kuuluvad igapäevase garderoobi juurde. Muide, need on vihmanäitust ootavad küllastajad.

5 Töö kaunistab inimest

Vaikust, mees teeb tööd. Tagaplaanil. Regent Street, Piccadilly.

6

Kultuuri eripärad

Hoiatussiltide haigus on väga levinud. Pole hoiatust, pole probleemi. Angloameerika traditsioon põhineb sõna jõul.

Foto

7

8

9

10

7

Kiibitse!

Kogu see linn on üks suur näitus. Hoia silmad lahti!

8

Numbrite maagia

45 + 45 annab kokku täpselt täisnurga: 90 kraadi.
Suvaline tänavanurk.

9

Provotseeri!

Tavaliselt joonistatakse vahu peale ristikuleht "shamrock".
Aga mis saab siis, kui küsida "Can you do tits?"?

10

Keegi on seda juba pildistanud? Mis siis?

British Museum on Londoni parim ajatapja, muuseumi ka-
tus seejuures ilmselt üks enim pildistatud motiive Londonis.

11

Mõttetu pilt?

Aastate pärast on huvitav vaadata, mis täna toimus.
Sest Londonis toimub KOGU AEG.

P.S. Piltide tegemisel on kasutatud nii mobiiltelefoni kui ka väga korralikku fotokaamerat. Kas teed vahet? Saabumas on uus ajastu.

KUS ZOOMI, SEAL PILTI!

Tamron AF 18-270mm
F3,5-6,3 DI II VC PZD

SOODUSHIND:

399€ ~~599€~~

Järelmaks: **18€** (24 kuud, kokku 432€)

Tamroni universaalne 15× megazoom seljatab kõik teised objektivid ja on suve lõpuni Photopointis müügil enneolematult soodsa hinnaga!

18–270mm zoomivahemik pakub sulle kõike, mida pildistaja võiks tahta – pildista ühe objektiviiga portreesid, kauneid lainurk maastikuvõtteid või hoopis makro lähipilt. Rohkelt auhinnatud kompaktsel 15× zoomobjektiviile lisavad erilist väärtust Tamroni uus PZD piesoelektriline autofookus ning VC värinastabilisaator!

TAMRON
New eyes for industry

**5 AASTAT
GARANTIID**

Photo *Point*

www.photopoint.ee
Tasuta infotelefon **800 FOTO** (3686)

estravel

Sa mäletad alati oma esimest Türgi vaipa

Ning oma esimest söömu tõelist Türgi kohvi.
Esimest päikeseloojangut mererannal,
esimest maitsvat kebabi, vesipiipu ja
kirglikku turukaupmeest.

Eesti vanima ja suurima reisibüroona on Estravelil pikaajaline kogemus reisisajade ajamisel. See on muutnud meie tingimused paindlikeks ning võimalused rikkalikuks. Nii leiab igaüks endale sobiva sihtkoha ja seda mõistliku hinnaga.

Tasuta telefoninumbri 6 266 266 võid helistada ööpäevaringselt kas või teisest maailma otsast. Ikka selleks, et kodust eemal olles kõik võimalikult hästi sujuks.

25 aastat õnnestunud reise.

www.estravel.ee

Tekst ja pildid **SILVIA PÄRMANN**, Diivan

Ring ümber järve

Bai rahva külades Yunnani provintsis Erhai järve ääres on kõik leebem kui Hiina suurlinnades: inimesed, politseinikud, vihm, päike, hääled, tempo, naeratused.

Meid nähes valgus naeratus üle kogu Zhao täiusliku maadlejanäo. Tema tiritud olemisega kõrvad, tähelepanelikud silmad, lühike kael ja perfektselt paljas pealagi särased valge hammasteriviga kaasa, nagu oleks maadlus äsja olümpiaalade hulka tagasi pääsenud ja tema kulla võitnud.

Zhao polnud tegelikult maadleja, ta müüs Xizhou tänavaturul sibulaid. Erhai ääres oli iga päev kusagil mõni turg ning kogu inimeste aeg näis kuluvat köögiviljade kasvatamisele, müümi-

sele ja söömisele, seda üsna võrdsetes osades.

Itsitavate vanaprouade ring meie ümber tõmbus koomale, nagu ei tahaks nad kaotsi lasta ühtegi sõna meie vestlusest. Ehkki inglise keelt ei rääkinud neist keegi peale Zhao, kes oli meid tervitanud küll väga konarlikus, aga kahtlemata inglise keeles.

“Kuhu te lähete?” uuris ta pärast viisakusi ja enda tutvustamist. Nagu oleks turistil seal kandis mingi muu plaan kui järve äärde minna!

“Me tahaksime minna vaatama neid kalamehi, kes siin kormoranidega kala püüavad.”

Kolm naist trepil, koerast rääkimata: kui bai külade mehed veedavad päevi kaarte ja doominot mängides, töötavad naised täiskohaga inimeste vaatlejatena.

Sisehoovides avanes alati värvikas pilt, mille lahutamatuks osaks oli lookas laud ja söövad inimesed, ehkki väidetavalt pidid mehed oma päevad veetma ikkagi kala püüdes, mitte süües, suitsetades ning doominot mängides.

Pärast koolipäeva minnakse sõpradega McDonald' si või kaubanduskeskuse asemel tänavakohvikusse wonton'eid sööma.

Väikesed printsessid armastavad roosat ja kartulikrõpse ka Hiinas.

Külavanema villa.

Zhao ilmest oli näha, kuidas need sõnad ta peas mingit tähendust püüdsid omandada.

“Kala?” küsis ta mitu tooni asjalikumalt, leides endale ilmselt siiski ühe tuttava sõna. “Mis aadress on?”

SAADES ISE OMA MISSIOONI LOOTUSETUSEST TÄIESTI HÄSTI ARU, püüdsin siiski selgitada, et kaladel ei ole aadresse, vähemalt meile teadaolevalt mitte, ning et rohkem huvitab meid tegelikult kalameeste leidmine.

Minu ja mu reisikaaslase, poole aasta pikkusel Aasia-reisil oleva hispaanlase Hugo teed olid ristunud mõne päeva eest üsna juhuslikult ja plaan mõneks päevaks liituda ja koos ratastel ümber Erhai järve ja läbi seda ümbritseva katkematu küladerivi sõita oli ühtaegu nii spontaanne kui geniaalne, vähemalt meie arvates.

Erhai on oma nime saanud kuju järgi, seda võiks tõlkida kui kõrvakujulist merd. See “meri” asub 1972 meetri kõrgusel merepinnast. Järve kohta väike, kõrva kohta suur – et järvele tiir peale teha, tuleb läbida 116 km. Järve ääres elavad baid on Hiina kontekstis tilluke rahvas, neid on üldse kokku 1,8 miljonit ning umbes 43 000 peaks elama Erhai ääres, ja ega järve kaldale suurt rohkem rahvaid ei mahugi.

ASUSIME ULJALT TEELE LÄHIMA LINNA DALI, Cangsheni mägede ja Erhai vahele surutud kunagise Nanzhao kuningriigi kauni pealinna poole, et rattad laenu-tada. Head sõitjad teevad rattaga tiiru järve ümber ära ühe päevaga, normaalsed inimesed kahega ja arvasime, et kolm päeva on meile mõistlik aeg.

Erhai järve üks huvitavamaid vaatetilpe peaks olema kalapüük kormoranidega. Pärast pimeduse saabumist sõidavad kalurid bambuseparvedel järvele, kaasas kormoranid, kellel on kaelused ümber, et nad saaki alla neelata ei saaks. Parve küljes on tuluke, mille suunas linnud ujuvad. Kui kormoran on kala kätte saanud, tõmbab kalur linnu veest välja ja tema vaevaks jääb lihtsalt kala noka vahelt ära võtta.

Zhaoga kohtumise hetkeks oli selge, et meie kolme päeva plaan on haledalt läbi kukkunud, ja mitte ainult kalapüügi mõttes. Viimast polnud meil selleks ajaks veel kordagi õnnestunud näha, sest keeldusime liitumast arvukate turistidele mõeldud kalastusretkedega, mille osalejate seltskonna moodustasid Hiina suurlinnade sudusest ja külmast talvest maaelu eksootikat ja Yunnani päikese soojust otsima põgenenud hiinlased. Tahtsime päris kalameest ja Dalist üsna kaugel asuv Xizhou tundus paljutõotav.

Teekonna alguspunktist Dalist jõudsime esimesse külla kõigest kümne minutiga. Sellega meie edulood paraku piirdusid.

PIILUSIME SEAL ALGATUSEKS ÜHE TEMPLI HOOVI, kus meie üllatuseks käis parasjagu külavanema isa mälestamiseks pidu. Baid on valdavalt budistid, aga igaks juhuks on olemas ka külajumal, keda templites samuti tänatakse. Et asi oleks värvikam, on nad üht-teist laenanud ka katoliiklastelt ning põhjus iga püha või aastapäeva lõunasöögiga tähistada on ilmselt geenidega kaasa saadud.

Muidugi pidime jääma pidusöögile ning pärast veel külavanemale külla ka minema, et tema kaunist kolmekorruselist villat imetleda. Öhtu jõudis täiesti märkamatuks. Päeva läbisõiduks tuli 10 kilomeetrit.

Ka järgmised kaks päeva olid umbes samamoodi kulgenud, ehkki olime hoolega hakanud valima kodusid, kuhu sööma jääda – raske on ühte rahvast üldistada, kuid keskmine bai tundub elavat veendumusega, et turist on veetnud oma senise elu näljas ja ta tuleb kohe lauda tirida –, ja viisakate vabanduste saatel lahkunud aega raiskamata kohtadest, kus söögilaua tundus olevat peamiselt tofu. Jäi mulje, et vähemalt valgel ajal on

igas majas laud alati kaetud riisi ja hulga erinevate köögiviljadega, mõned marineeritud ja külmad, mõned soojad ja tšilliga veel tulisemaks tuunitud.

Ehkki kahju oli ei öelda iga kord, olgu laual kasvõi tofu, sest baide kodused eined on mõeldud nautimiseks. Lõunasöögilauas on kõigil hea tuju ja lõputult aega ning kausikeste kõrval pole kunagi interaktiivse leivataldrikuna mõjuvat nutitelefonit, mis on kohustuslik element Hiina suurlinnades.

Erhai on selle ääres elavatele inimestele kõik: ühendustee vastaskalda küladega, toidulaud ja autopesula.

Muidugi pidime jääma pidusöögile ning pärast veel külavanemale külla ka minema, et tema kaunist kolmekorruselist villat imetleda.

TEISE PÄEVA LÕPUKS uurisime võimalusi rentida mootorratas, millega arvasime end vähem peatusi viitsivat teha.

Erhai ümbrus võib ju olla lihtne küla, kus pisike põld tähistab ühe asula lõppemist ja teise algust, aga turistidele on seal mõeldud. Isegi nii palju, et üks koht oleks meile ka ilma kohaliku juhiloata tsikli laenutanud – välismaalaste jaoks on rendivõimalus piiratud sellega, et võimud ei tunnusta rahvusvahelisi autojuhilube ja ajutise loa saamiseks tuleb uuesti sooritada eksam, mis mulle kindlasti jõukohane ei ole –, ent pantomiim teemal “Kohtumine politseiga” pani meid selles küsimuses ringi mõtlema ja rattaga teekonda jätkama.

PEAMISELT KULUS AEG pildistamisele ja inimestega niisama lobisemisele ja ei saa öelda, et keeleoskamatuse siin üleliia suureks takistuseks oleks olnud.

Ehkki iga Dali linna jõudev turist sõidab ka järve äärde, olime kaugemates küldes keset talve ilmselgelt oodatud meelelahutuseks nii kohalikele kui ka seal arvukates “merevaatega” hotellides igavlevatele suurlinnahiinlastele.

Seesama Xizhou oli sellistest küladest vaiel-

Tai naeratuste maaks nimetanud inimene käis ilmselt inspiratsioonireisil baide juures.

Lennunõu

Selle provintsi suurim lennujaam asub Kunmingis, kuhu reisimiseks on erilise konkurentsita soodsaim, kiireim ja mõttekaim variant Finnairi ühendused Helsingi kaudu Pekingisse, Shanghaisse, Chongqingi või Hongkongi ja seal Hiina siselennuga (valida on paljude lennufirmade vahel) edasi. Ühel piletil lendude hinnatase jääb pikalt ette ostes alla 900 euro. Kunmingist edasi saab kiire, mugava ja odava bussiga.

Muidugi pääseb Hiina suurematesse lennujaamadesse ka soodsamalt kohale ja variante on lisaks Finnairile teisi. Ent siselendude pileti eraldi ette ostmine sööb enamasti kogu hinnavõidu ära, kui reisiplaan ei luba just otsida kohapeal hiinakeelsetelt veebilehtedelt olematu hinnaga viimase hetke pakkumisi. Niisugustega saab lennata näiteks järvele olulisemalt lähemale Dali lennujaama.

MAURI SAAREND, Estravel

damatult kõige ilusam. Bai külades on kõikide majade fassaadid värvitud valgeks ning seintele maalitud mustvalgeid loodusvaateid ja kirjutatud hulk kahjuks arusaamatuks jäänud luuletusi.

Värvast sisse astudes avaneb hulga värvikam pilt. Sisehoovis, mis päevasel ajal toimib korraga söögitoa, doominosaali, käsitööringi ja linnuadidikuna, pole värvidega koonerdatud.

Hoovides käis ka alati värvikam elu kui tänavatel või järvel, ehkki väidetavalt pidid mehed oma päevad veetma ikkagi kala püüdes, mitte suitsetades ning kaarte ja doominot mängides.

KALA SAIME ESIMEST KORDA alles reisi lõppu tähistama minnes ühes grillrestoranis, kus ühtlasi leidis aset ka meie esimene kohtumine politseiga. Tiir ümber järve võttis aega kõigest viis päeva ja lõpp läks ikkagi nii kiireks, et viimasel päeval võtsime vastu ainult ühe lõunasöögikutse.

Hiina külas on grillrestoran koht, kus õhtusöögiks mõeldud kalad pimedas tagahoovis suures ämbris elujanuliselt ringi ujuvad ja menüüst näpuga mõnele toidule näitamise asemel peab osutama ühele kalale. Kui ei jõua piisavalt kiiresti kõrvale vaadata – ma ei jõudnud –, saad ka näha, kuidas kalal kõri läbi lõigatakse.

Kokk ootab restorani ukse all tänaval ja grillib kala ära, keegi toob kusagilt teed ja riisi ja laud ongi kaetud.

Kõrvallauas istus üks vormis politseinik oma sõpradega. Nad jõid kohalikku vägijooki, mille värvikalt sildilt oli ainus arusaadav asi number 42.

Muidugi pidid nad jooma ka meie laua terviseks, siis juba ka meie lauda klaasid korraldama ja kui see õhtu siis ükskord lõppes ning me natuke pärast politseiniku seltskonna lahkumist arvet küsisime, siis selgus, et see on ka makstud.

Tagasiteel Dali rattalaenutuse poole püsis meie nägudel naeratus, mis arvatavasti vägagi Zhao oma meenutas.

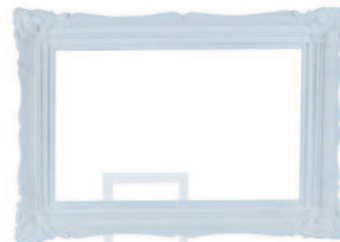

Elu on

OTSETEE LEIDMISEKS KOJU

Jõudke oma lähedaste juurde muretult ja kiiresti, lennates Aasia 13 suurlinnast koju mööda lühemat ja kiiremat teed Helsingi kaudu. Avastage uus viis lennata aadressil finnair.ee

Get the full
experience

FINNAIR

Riiga ei pea sõitma ainult selleks, et minna ooperisse – linnas saab ka mädarõikajäätist süüa ja avastada puitmajade rajooni Kõpsala saarel.

Riia?

Vähemalt kord aastas!

Tekst **LIIS KÄNGSEPP**

Riia on ikkagi miljonilinn, see annab teised mängureeglid ja võimalused, usub eestlane Hele Lõhmus, kes juba aastaid Riias töötab. Praegu juhib ta ooperiteatri lähedal asuvat spaahotelli Opera. Lõhmus soovib, et Riia võiks külastada vähemalt korra aastas. “Riia linn suudab alati üllatada ja ajaga kaasas käia. Riia on pidevas muutumises, ta on Eestile kõige lähem metropol ja meile kõige taskukohasem suurlinn.”

Lõhmus ei ole kitsi ka Riia ooperi kiitmisega ja ütleb, et võtab selle ees mütsi maha. “Riia ooper on muljetavaldav ja uudne, nad viitsivad vaeva näha,” sõnab Lõhmus. “Muide, ka Moskva teatritrupid käivad pidevalt Riias esinemas ja inimesed sõidavad nende nägemiseks ekstra Riiga kohale.”

Neile, kes peavad rohkem lugu spordist, panakse mais jäähoki MM-i ajaks üles hokifännide telk, kus saab vaadata mängu ja osaleda temaatilistel üritustel. Siit aga viis soovitusi, kuhu Riias kindlasti minna, mis ehk kõik niisama teele ei jää.

RESTORAN 3 PAVARU (eesti keeles lihtsalt Kolme Koka restoran) on kohalike seas üsna populaarne ja sinna pääsemiseks peab kindlasti laua kinni panema. 3 Pavarus on moodsad nii interjööri kui ka Läti toit. Köök asub otse restorani keskel, nii et

3 Pavaru

3 Pavaru

3 Pavaru

toiduvalmistamisel on võimalik silma peal hoida. Kindlat menüüd pole, valik sõltub sellest, mida kokad parasjagu turult kätte on saanud.

Restorani leivanumbriks on aga omamoodi eelroasõu – iga külastaja saab enne sööma asumist paberist lauamati, millele kelner “joonistab” erinevate kastmetega kunstiteose, millesse kasta värsket leiba-saia. On soolaseid kastmeid, aga valikus on ka astelpaju- ja punase sõstra moos.

TEINE KEELT ALLA VIIV TOODANG kannab kaubamärki Skrīveru mājās saldējums, valmistajaks Riia lähistel asuv väike jäätisetööstus. Nende jäätist on proovimas käinud isegi president Toomas Hendrik Ilves. Valikus on nii klassikalisi kui ka ootamatuid maitseid – testitud jäätistest osutus parimaks mädarõikamaitseiline jäätis, mida serveeriti marineeritud peedi ja sibulaga.

Kui varem asus Skrīveri käsitsi tehtud jäätise kohvik Alberti tänava lähistel, siis praegu otsitakse kohvikule uusi ruume. Seni, kuni uus kohvik avatakse, saab jäätiseid proovida mitmes restoranis üle linna, näiteks on Skrīveri jäätised Kolme Koka restorani menüüs, aga neid leiab ka veinibaarist Tinto, kohvikust Kafka, Burga baarist ja Kalnciema tänava turult.

ŽANIS LIPKE MEMORIAAL on üks puitarhitektuuri poolest tuntud Ķīpsala saarel asuv uus muuseum, mis on pühendatud mehele, kes teise maailmasõja ajal aitas päästa 57 juudi elu, varjates neid oma kuuri alla kaevatud punkris. Nüüd on selle koha peal, kus Lipke omal ajal elas, uus puidust hoone, mida võib pidada Riia kõige paremini peidetud muuseumiks.

Memoriaali on loonud üks Läti hinnatumaid arhitekte Zaiga Gaile. Lipke aias olnud 3 x 3 x 3 meetrit suures punkris varjas end korraga 8–12 inimest, sageli veetsid nad selles tillukeses ruumis päevi järjest. Lipkel õnnestus punkrit sakslaste eest lõpuni varjata. Need, kellele meeldib moodne puitarhitektuur, võiksid Lipke memoriaali üle kaeda, kuigi mõistlik on arvestada, et tegemist võib olla mõnevõrra depressiivse kogemusega.

IKKA NEED MAJAD. Ka muidu on Riia arhitektuuri mõttes Tallinnaga võrreldes hoopis teisest ooperist, kus kesklinnas annab põhitooni juugend. Läti ametliku turismiportaali andmetel on Riias umbes 800 juugendstiilis ehitist, millest enamik on koondunud kesklinna, eriti aga Alberti tänavale (Alberta iela) ja nn vaiksesse keskusesse ehk saatkondade piirkonda.

Alberti tänava majade fassaadid on kaetud

3 Pavaru rõõmustab soolaste eelroogade seas leiduva jäätise, väga efektse *tapas'e*-kattega ning sümpaatse interjööri. Moodsat Läti kööki iseloomustab vajadus piire kombata ja šokeerida, samuti sümpaatsel viisil seejuures.

Kus ööbida?

Hotell Opera

Vanalinnast ja ooperimajast kiviviske kaugusel asuv neljätärnispaahotell Opera on mõeldud ehk keskmisest nõudlikumale kliendile. 1886. aastal valminud hoone on hotelliks plaanitud ja selleks ka jäänud. Hotellis on 112 numbrituba, spaakeskus pakub rohkem kui 50 erinevat protseduuri, keldrikorrusel leiab saunad ja basseini, öömajale on oodatud ka lemmikloomad. Peagu et üle ukse asuvad veel rongi- ja bussijaam.

Radisson Blu Elizabete

Kui Hotell Opera asub ajaloolises hoones, siis vanalinnast pisut pikema jalutuskäigu kaugusel paiknev Radisson Blu Elizabete fassaad on üle löödud läikiva klaasiga ja ka tubades annab tooni asjalikum meeleolu, mitte romantiline pehmus. Hotellis on üle 200 toa, saun ja jõusaal, üürida saab koosolekuruume. Elizabete reklaamib end kui butiikhotelli, mille lähistel asub palju kauplusi, restorane ja pulbitseb ööelu. Teenindus on hea, osa tubade aknad avanevad parki, osa siseöue.

▲ Pärast väsitavat linnauudistamist on spaa just see koht, kus end õhtusteks ettevõtmisteks taas värsele lainele upitada.

▲ Oma rahva kannatustest küllastunud eestlased kipuvad suhtuma juuditemaatikasse vältivalt. Holo-kausti käsitlevatel muuseumidel ja memoriaalidel on siiski vaatamistväärt tava eksponeerida abso- luutset tippesteetikat, nii ka siin Riias. Juutidel näik- se olevat silmapaistvalt hea maitse.

dekoratiivsete elementidega, mis pakuvad eriti innukatele arhitektuurihuvilistele uurimist ilmselt isegi tundideks, kui mitte päevadeks. Alberti tänaval asub ka juugendstiili muuseum ühes korteris, kus 1907. aastani elas ja töötas Läti arhitekt Konstantīns Pēkšēns (1859–1928). Seal saab tutvuda, milline nägi välja riialaste kodu sada aastat tagasi.

VAJATE TÕELIST PUHKUST? Reisist tervet päeva spaas veeta tundub raiskamisena ja siin ulatabki abikäe Riia kesklinnas Radissoni hotellis asuv ESPA, kus on paras veeta nii paar lõõgastavat tundi. ESPA-s on mitu erinevat sauna, mullivannid, basseini, baar ja vastuvõtu ka väike kohvik. Suure tõenäo- susega jääb rahule ka spaaskeptiline reisikaaslane. ESPA-s on jõusaal ning soovi korral saab käia kosmeetiku juures või võtta spaamenüüst erine- vaid protseduure. Pakutakse nii massaaže kui ka kehahoolitsusi, millest osa on mõeldud spetsiaal- selt meestele. Ehk kes soovib, võib paari tunni asemel spaas veeta kasvõi terve päeva.

UURI LISA:

www.3pavari.lv, www.majassaldejums.lv,
www.lipke.lv, www.espariga.com

SAAREMAA OOPERIPÄEVAD

Festivali kunstiline juht Arne Mikk
21.–28. juuli 2013

Festivalil on külas kolm Gruusia ooperiteatrit

E 22. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
Donizetti “LUCIA DI LAMMERMOOR”

T 23. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
Verdi “RIGOLETTO”

K 24. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
Puccini “MADAMA BUTTERFLY”

N 25. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
Verdi “ATTILA”

R 26. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
GRUUSIA RAHVUSBALLETI ÕHTU

Harukordne võimalus osa saada kolmest balletietendusest klassikast tänapäevani!

THBILISI RIIKLIK OOPERI- JA BALLETTITEATER

Mihhail Fokin/Nina Ananiašvili “Chopiniana”

Teet Kask “A Wingless Flight Into The Darkness” (“Tiibadeta lend pimedusse”)

Juri Possuhov “Sagalobeli” (“Ülistuslaul”)

Gruusia tantsukunsti lipulaeva, Gruusia rahvusballeri repertuaaris on nii klassikaliste teoste uusversioonid kui Balanchine'i, Ashton, Bournonville'i ja Kyliáni töid. Teatri kunstiline juht on president Saakašvili isiklikul kutsel USAst teatrit juhtima naasnud maailmakuulus priimabaleriin Nina Ananiašvili. Balletitrupi sagedasi välisreise USAs, Jaapanis ja Edinburghi rahvusvahelisel festivalil on saanud suur edu.

L 27. juuli kell 20 Kuressaare lossi ooperimaja
Ooperigala “WAGNER ja VERDI 200”

Thbilisi riikliku ooperiteatri orkester, koor ja solistid
Dirigendid Gianluca Marciano, Andres Mustonen

Loe lähemalt: www.saaremaaopera.eu

hooja peatoetaja

!!! Eesti Kontsert

Mesa Verde rahvuspark Ameerikas Colorado osariigis Montezuma maakonnas peidab kanjonite ülaserva all uhkeid vanu indiaanlaste linnakuid. Kuid ettevaatust sinna uudistama minemisega: pole sugugi väike võimalus, et võite tapvate leekide kätte jääda!

Kaljuelamud keset tuld

Tekst PRIIT PULLERITS, pildid PEETER KUUS

Albrey Kemensky / Dreamstime.com

Olin kaks ja pool nädalat hiljaks jäänud. Kui küsisin Cortezi väikelinna infopunktis Mesa Verde rahvusparki kaarti, vastas sealne pensionieelikust naistöötaja mulle igasuguse kaastundeta: “Mesa Verde park on suletud. Seal on suur tulekahju.”

Kaks ja pool nädalat on nagu tilk meres, kui arvestada, et vanade pueblo-indiaanlaste ehitatud maailmakuulsad kaljurajatised on Colorado osariigi edelatiipus Mesa Verde piirkonnas vastu pidanud kogunisti kaheksa sajandit. Aga nüüd ähvardas rahvusparki sissepääsu lähedale lõõnud välgust lahvatanud tulekahju haruldastele rajatistele korvamatut kahju tekitada.

KUI TULI ÜHE ILUSA SUVEPÄEVA PÄRASTLÕUNAL OOTAMATULT VALLA PÄASES, pidi pargist kibekähku evakueerima üle tu-

hande külastaja. See pole lihtne, sest pargi sissepääsust külaliskeskusse on tervelt 38 km ja sealt edasi kahele kõrgendikule, mille kanjonite serva on koondunud põnevaimad ehitised, vastavalt 10 ja 19 km, kusjuures teed on kitsad ja käänulised, kulgedes enamasti kuristiku serval.

Too tuli, mille sädemed olid lennanud ligi saja meetri kõrgusele, levis halastamatu kiirusega. Kui 28 osariigist kohale toodud tuhatkond tuletõrjujat pärast üheksa ööpäeva kestnud võitlust tulest jagu said, oli see hävitanud kaks viiendikku rahvusparki taimkattest.

Kahe nädala pärast, kui parki taas sisse võis sõita, asus sinna teele ennenägematult pikk autovoor. Ent juba 12 tundi hiljem pidid kõik taas kiirkorras lahkuma – lõunasse jäävast Ute indiaanlaste reservaadist tungis peale uus tulelaine. See minu reisikavatsusele saatuslikuks saigi. Ja mitte

ainult mulle: tuli hävitas ühe administratiivhoone, söögikoha ja tualettruumid.

KUI MA KAKS SUVE HILJEM MESA VERDE RAHVUSPARKI NAASIN, oli raske leida kohta, kuhu tuli polnuks oma laastamistöe jälgi jätnud. Kuigi madalaim taimkate ilmutas taas elumärke, andsid enamasti tooni viltused või pikali kukkunud söestunud puutüved ja põõsapuhmad. Pargi kõrgeima mäe, 2621-meetrise Park Pointi tippu rajatud vaatlustornis, kust pidi selge ilmaga nägema ümberringi 160 km kaugusele, pidas binokliga mees valvet, ega kusagilt paista mõnd järjekordset kurjakuulutavat suitsusammast.

Ehkki tulemõllud ähvardavad kaljurajatistele ligi pääsedes oma hiigelkuumusega murendada nende niigi õrnu liivakivist seinu ja vundamente, võivad nad kummatigi tuua ka mõningast kasu.

Peeter Kuus tundmas end Kaljupalees ajutise peremehena.

Näiteks 1996. aasta tulekahju puhastas metsikut taimkatet sedavõrd, et selle alt tuli nähtavale ligi nelisada uut leidu, alates tammide varemetest ja lõpetades iidsete ehitiste jäänustega.

Mesa Verde rahvusparkis (hispaania keelest eesti keelde panduna 'roheline lava') on leitud üle 4000 rajatise, millest 600 asuvad kaljuserval. Valged avastasid need alles 19. sajandi keskpaigas ning kulus veel veerandsada aastat, enne kui piirkonda korraldati esimene teadusekspeditsioon.

ERINEVALT ENAMIKUST TEISTEST RAHVUSPARKIDEST,

kus külastajad tohivad omapäi ringi rännata, on Mesa Verde igasugune isetegevus rangelt piiratud. Suurematesse ja kuulsamatesse kaljuasuladesse pääseb üksnes giidi saatel (pileti hind kolm dollarit). Wetherill Mesal tuleb auto jätta parklasse ning sõita varemeid uudistama lahtise bussiga.

Võimsamad ja huvitavamad hoonete varemed asuvad Chapin Mesa kanjoni äärte all. Neist suurim on 150 toaga Kaljupalee (Cliff Palace), mille ehitamine algas umbes aastal 1150. Tõenäoliselt elas seal 23 suguvõsa, sest just nii palju on rajatises ümmargusi usutalituste ruume ehk kivapid. Kaljupaleesse pääsemiseks tuleb esmalt laskuda mööda 120 korrapäratu astmega kitsast treppi kanjonisse ning seejärel ronida üles mitmest kolmemeetrise redelist.

Kummalisel kombel ei õnnestunud esimesel teadusekspeditsioonil Kaljupaleed avastada. Selle leidsid 1888. aasta talvel täiesti juhuslikult kaks kohalikku kauboid, Richard Wetherill ja Charlie Mason, kes otsisid sealkandis taga oma karja. Järgmised 18 aastat juhatasid nad Kaljupaleesse nii tavahuvilisi kui hobiarheolooge, kes sageli löid varemete keskele mitmeks nädalaks laagri püsti ning viisid kaasa vanu potikilde ja kõike muud, mil vähegi väärtust. Alles aastal 1906, kui Mesa Verde piirkond kuulutati rahvusparkiks – esimeseks, mis ei kaitsnud niivõrd loodust kui inimtegevuse vilju –, sai marodöörlus lõpu.

KÕIGE SEIKLUSROHKEM ON aga 38 toaga Rõdumaja (Balcony House) külastamine, mis nõuab nii kõrguse kui kitsa ruumi kartuse ületamist. Esmalt tuleb laskuda kanjonisse, siis ronida üles kümne-meetrise redelist, seejärel roomata neljakäpukil läbi nelja meetri pikkuse tunneli (need, kes on liiga korpulentsed, saavad Far View külaliskeskuses tunneli mudelis järele proovida, kas nad sellest ikka läbi mahuvad) ning lõpuks ronida veel ligi 20 meetrit mööda kiviastmeid ja redeleid.

Kuuesajast kaljurajatisest pole kolmes neljandikus rohkem kui kõigest viis tuba. Suursugused ehitised, mis annavad meelde jääva ülevaate vanade indiaanlaste ehitusoskustest – kusjuures nende käsutuses ei olnud metallist tööriistu, rattaid, vintse –, on Kuusepuu maja (Spruce Tree House) ning 1960. aastate algul väljakaevatud

estravel

Sa mäletad alati oma esimest tõelist burgerit

Ning oma esimest kollast taksot. Esimest kohtumist vabadussambaga, piknikku Central Parkis, pärastlõunat Brooklyni sillal ning jalustrabavat kultuurielamust Broadwayl.

Eesti vanima ja suurima reisibüroona on Estravelil pikaajaline kogemus reisisajade ajamisel. See on muutnud meie tingimused paindlikeks ning võimalused rikkalikuks. Nii leiab igaüks endale sobiva sihtkoha ja seda mõistliku hinnaga.

Tasuta telefoninumbri 6 266 266 võid helistada ööpäevaringselt kas või teisest maailma otsast. Ikka selleks, et kodust eemal olles kõik võimalikult hästi sujuks.

25 aastat õnnestunud reise.

www.estravel.ee

Põhja-Ameerika

Selleks, et kaljuelamuteni jõuda, tuleb ronida mööda järskke ja kõrgeid reideleid. Saatjaks peab olema giid.

Pikk maja (Long House). Kummaski on üle saja toa ja ligi kümme kivat.

Ent suurem osa Mesa Verde elamute jäänuseid asub hoopis maapinnal. Kui indiaanlased kuuenda sajandi keskpaiku siinsetele kõrgendikele jõudsid, kaevasid nad kõigepealt maa sisse augud, mille katsid madala katusega. Ajapikku lisasid nad oma algsetele hoonetele kõrgust, ladudes neile nätskest pinnasest madalad seinad. 12. sajandil hakkasid nad aga rajama kanjonite serva alla uuristunud alkoovidesse suuri tahutud kividest asulaid.

Miks valisid nad uueks elupaigaks nii raskesti ligipääsetavad kohad, pole seniajani keegi veenvalt seletada suutnud. Väheusutav, et nad lähtusid kaitseotstarbest, sest arheoloogilised kaevamised pole toonud päevalgele peaaegu ainsatki märki sõjapidamisest. Tõenäoliselt pakkusid kaljualused nukid lihtsalt suvel tõhusat kaitset kõrvetava päikese, sügisel-kevadepäevade ning talvel lumetormide eest.

SAMA SELETAMATU KUI ELUKOHT KALJUSERVAL on see, miks siinsed pueblo-indiaanlased 13. sajandi lõpus oma raske tööga rajatud uhked asulad ühekahe põlvkonna jooksul järsku maha jätsid ning

lõunasse liikusid. Kas oli põhjus selles, et sajandi viimasel veerandil valitses suur põud ja saak võis viletsaks jääda? Ometi olid sealsed asulad varemgi pikki kuivi aegu üle elanud. Või oli sadade aastate pikkune elutegevus kurnanud põllumaad ja metsad ning hävitanud enamiku loomi? Või tekkisid, kui moodsalt väljenduda, mingid sotsiaal-poliitilised probleemid? Kahjuks keegi ei tea.

Vähemalt oli mul teisel külastuskorral õnne, et sain näha osakestki vanade indiaanlaste imelisest asustusest, kus hiilgeaegadel oli arvatavasti elanud poolsada tuhat inimest ehk palju rohkem, kui elab praegu Colorado edelanurgas. Sest kaks nädalat pärast mu külaskäiku puhkes Wetherill Mesa ja Chapin Mesa vahelisel kõrgendikul järjekordne tulekahju. 2000 külastajat tuli evakueerida kõigest tunniga. Neli päeva hiljem saabunud vihmahoog aitas tuld taltsutada ning seitsme päeva järel said leegid lõplikult summutatud.

SELLE AASTATUHANDE ALGUL möllasid Mesa Verde rahvusparkis koguni neljal suvel järjest hiidsuured tulekahjud, mis laastasid rohkem kui poole pargi pindalast. Edaspidi on äike tekitanud keskmiselt 19 tulekahju aastas – 95 protsenti õnnetusi saabki alguse pikselöögist –, mis kõik on ebasoodsate ilmaolude ja vähese kütteeaine ehk eelmistes tulelõomades hävinud taimestiku tõttu jäänud tillukeseks, nii et tuletõrjujad on neist hõlpsalt jagu saanud. Ent kes teab, äkki võisid äikese tekitatud tulemered olla samuti üheks põhjuseks, miks sealsed indiaanlased oma uhked elamised saatuse hooleks olid sunnitud jätma?

Lennunõu

SELLE OSARIIGI TÄHTSAIM SÕMLENNUJAAM ON DENVER, kust muuhulgas on ka otse lennud Euroopasse – Londonisse ja Frankfurti. See tähendab, et Tallinnast saab Frankfurti kaudu Lufthansaga kohale vaid ühe lennukivahetusega ja ilma ööbimata.

Saksa lennufirma hinnad algavad teoreetiliselt umbes 950 eurost, aga odavamal hinnatasemel on saadavus üsna kasin ning kes tahab raha kokku hoida, peab rohkem lennukeid vahetama. Estonian Airi ja KLM-i või Finnairi, American Airlinesi ja British Airwaysi lendude hinnatase võib olla 100–150 eurot Lufthansast soodsam ja kohtade saadavus parem, ent vajalikud on 2–3 ümberistumist kummaski suunas.

KES EI ÜTLE ÄRA VEEL PÕNEVAMAST REISIST, võib Denveris käia ka täiesti tasuta. Selle loo kirjutamise ajal on näiteks Saksamaalt pakkumisel hinnad paljudesse Kesk-Ameerika riikidesse (Costa Rica, Panama, Guatemala jt) alates veidi enamast kui 600 eurost, mis lubavad mõlemas suunas ühte tasuta peatust USA-s. Üheks peatuse tegemise linnaks on American Airlinesiga lennates võimalik valida ka Denver. Sellisel juhul lisandub muidugi Saksamaale mineku hind (võimalik alla 200 euro), ent boonuseks saab ka seal pikemalt peatuda.

Kõik ülaltoodu ei kehti muidugi juhul, kui on soov reisile minna aastavahetuse paiku või südasuvel. Neid perioode võiks hinnatundlik inimene Ameerikasse lennates vältida nagu katku.

MAURI SAAREND, Estravel

742 rööpimiskohta
meie majades

Eesti suurim veepark

Üle 40 erineva hoolitsuse

Romantikat 7 päeva
igast nädalast

Kõige rohkem kuurortrini
spetsialiste Eesti spaadest

PAKKUDES PARIMAT. VÄÄRTUSTADES SINU TERVIST JA ILU.

... juba rohkem kui 40 aastat.
Iga päev.

Kõik on oodatud!

www.spa.ee

Tervis ravispaahotell
Seedri 6 Pärnu 80010

Hotell 445 0111
Müügiosakond 447 9200
sales@spatervis.ee

Tervise Paradiis
spaa-hotell & veekeskus
Side 14 Pärnu 80010

Hotell 445 1600
Müügiosakond 447 9219
Veekeskus 445 1666
sales@spa.ee

Tekst **MARGUS MÄNDMETS**,
& Moments seiklus- ja elamusreisid

Taga-Karpaatia oli nõukogude ajal eestlaste hulgas hinnatud sihtkoht – seal käidi matkamas, süstaga sõitmas, mäesuuska proovimas ja niisama vennasrahval kätt surumas. Tänapäevaks on see kant teenimatult unustusse vajunud, aga seda enam avastamist väärt. Ka inimesed on endiselt sõbralikud ja külalislahked.

Tisza kaldad ja Karpaatia

kondimootori surinal

Primaks väravaks Taga-Karpaatiasse on Lviv, mõnusa auraga linn, kus tasub lausa mitu päeva veeta. See on ukrainluse kants ja siinsed asukad on väga natsionalistlikult meelestatud. Aga mis peamine: siin on väga hästi säilinud, Tallinnaga täiesti võrreldav vanalinn, kui- gi Lvivis on palju gooti stiilis hooneid ja rohkem keskeuroopalikku hõngu. Seda kõike tänu rikkalikule ajaloolale – Lviv on enamiku ajast kuulunud Poola, aga ka Austria-Ungari keisririigi koosseisu.

Nõukogude võimu on see kant tunda saanud sama kaua kui Eesti – lühikesel sõjaeelisel perioodil ja sõja järel kuni Nõukogude Liidu kokkuvari-

semiseni. Vanalinn on ilus ja korras ning seal leidub sadu lahedaid kohvikuid, baare ja restorane. Mis selle juures kõige parem – hinnatase on meie jaoks naeruväärne. Õhtusöögi koos jookidega saab korralikus restoranis kätte 10 euro eest ja õlle Raekoja platsis 1-1,5 euro eest. Toit restoranides on ülimaltsev ja restoranid ise värvikad.

MEIE LEMMIKUKS KUJUNES KRÖJIVKA (Криївка), banderalaste (Lääne-Ukraina metsavennad) stiilis punker-restoran. Seinad on siin punkrile kohaselt palkidest; portjeeks automaadiga “metsavend” ning sisse ei pääse muidu, kui tead parooli.

Esmakordselt Lvivi sattunud eestlast tabab üllatus, linna vanema osa ilme on euroopalikum kui Tallinnal.

Parooliks on “Slava Ukrainõ! Herojam slava!” (Au Ukrainale! Au kangelastele!). Vene keeles siin rääkida loomulikult ei tohi, vastasel korral visatakse sind lihtsalt välja.

Samadele omanikele kuulub linnas teinegi värvikas söögikoht: Masoch Café. Selle kohviku temaatika on saanud innustust krahv von Sacher-Masochilt, kes on Lvivis sündinud ja masohhismile nime andnud. Käeraud jms atribuutika on siinse kohviku läbiv teema ning ettekandjad muljetavaldavalt atraktiivsed.

AGA SIISKI, KUNA TEGEMIST OLI RATTAREISIGA, EI JÄÄNUD ME LVIVI PIKEMALT PEATUMA. Suundusime mägedesse, esialgu rongiga, mis oli mõnus meeldetuletus nõukaaegsest reisistiilist. Kuna rong väljus varahommikul ja enamik reisijaid oli juba Kiievist peal, saime näha-tunda (lõhnadest) inimesi nende hommikustes toimetustes. Iseenesest oli igati viks ja viisakas rong, viis meid õigeaks ajaks kohale ja põhjust kurtmiseks kindlasti polnud. Sihtkohaks oli Volovets, kus meid ootasid rattad. Hüppasime sadulasse ja matk võis alata.

Karpaadid pole ise teab mis kõrge mäestik: Ukraina kõrgeim tipp Goverla on vaid veidi üle 2000 meetri, mäestik on üsna lauge, mistõttu sobiv ka algajamale rattamatkajale. Ka teed on siin suhteliselt korralikud, kuigi otsides leiab ka mõnusa mudaaugu üles. Sõitsime umbes 5-7 tundi päevas, aga see sisaldas foto- ja joogipause ning pikemat lõunasööki. Tempo ei olnud eesmärgiks, pigem keskendusime sellele, et saaks rohkem kohalikku eluolu nautida: inimestega juttu puhuda, värskaid maasikaid proovida ja muude eksromptettevõtmistega aega sisustada.

REISIL OLII MEIL SAATJAKS NATALJA, giid Kiievist, kes esindas mittetüüpilist ukrainlast, sest tüüpiline ukrainlane sporti suurt ei tee. Eelkõige on tähtis kõht täis saada ning suur ja uhke auto soetada.

Hobune kui tööloom on Karpaatides jätkuvalt au sees.

Oleh Marchak | Dreamstime.com

Vaskoga muuseumi poole teel.

Natalja aga huvitus kõigest, mis kuulub Ukraina kultuuripärandisse, ning oskas meid kohaliku elu saladuste juurde juhatada.

ELU ON SEAL MEIE MÕISTES ÜSNA TROOSTITU: Läbitud maapiirkonnad olid kohati väga vaesed ja peamine võimalus on minna läände või itta *gastarbeiter*'iks. See on kohaliku karjeristi unistuste tipp. Ettevõtlust on vähe ja riik teeb kõik, et see ka ei tärkaks. Selsamal hetkel, kui firma käivet hakkad deklareerima, lendab sisse maksuamet ja leiab võimaluse sind trahvida või siis tuleb ametnikule andamit maksta.

Bürokraatia lobbab ja ametnike suva tõttu puudub tuleviku koha pealt igasugune kindlus. See on muutnud kohalikud osavõtmatuks ja apaatseks – loodetakse teiste (riigi, jumala, EL-i, jms), mitte enda peale. On muidugi erandeid – üheks selliseks oli väike Karpaatide linnake Kolotšava, kus kohalikul initsiatiivil rajati kolm

muuseumi. Seetõttu sõidavad turistid sealt nüüd läbi ning ka peatuvad ööbimiseks ja söömiseks.

ÜKS VÄRVIKAS KUJU KOLOTŠAVAS oli sõjamuuseumi direktor Vasko (Vassili). Juba sõit sõjamuuseumi oli omaette elamus – ronisime kuuekesi Vasko vana külgkorviga M-i peale. Sõjamuuseumiks oli üks vana punker ja paar muud pisemat kaitserajatist, kuhu kogutud mõned teise maailmasõja aegsed kiivrid, plaskud jms tráni. Need kõik olid vabatahtlikud annetused kohalikele elanikele, isenesest mitte midagi erilist, küll aga oskas Vasko kogu seda piskut, mis tal seal eksponeeritud oli, huvitava ja ilmeka jutuga täiendada, pakkudes nii põhilist – ülevaadet kogu piirkonna ajaloo.

Vaskol oli ka teisi andeid. Olime kuulnud, et siinkandi mehed pidavat oskama ajada head ja suupärast *samohonka*'t – puskarit. Tundsime huvi, kust sellist kraami saab. Kohaliku teadjamehena oskas Vasko muidugi kosta, et kõige parem *samohonka* siin linnas on loomulikult tema enda pruulitu. Sellele järgnes küllakutse ning hilisemalt degusteerimiselt naastes võisime tõdeda, et Vasko valmistatud pähkli- ja pirlinapsid viisid tõesti keele alla.

KUI PEATUDA VEIDIKENE KANDI AJALOOL, siis saab Eestiga vedada mitu paralleeli. Kultuuriruumi poolest kuulutakse Lääne-Euroopasse, kuna enamiku ajast on valitsejad olnud just sealt. Käest kätte on Taga-Karpaatiat antud korduvalt, suurem osa ajast oldi Ungari või Austria-Ungari all, sõdade vahel okupeeritud Tšehhoslovakkia poolt. Nõukogude Liidu osaks sai see piirkond alles pärast teist maailmasõda, ehk siis veel hiljem kui Eesti.

Kireva ajaloo tõttu on sinne elanikkond kirju ja identiteet pole nii välja kujunenud. Põhiosa elanikkonnast moodustavad russiinid, kes end tänapäeval siiski enamjaolt ukrainlastena identifitseerivad, lisaks neile leidub siin ungarlasi, rumeenlasi, mustlasi. Sõjaeelsetest viljakast juudikogukonnast pole kahjuks midagi järele jäänud.

Etniliselt kirju pilt on loonud pinnase ka erinevate uskude koosseksiteerimisele – siin leidub uniaate (vene õigeusu riitusega, aga Rooma paavsti alluvuses), Ungari kalviniste, vene õigeusklikke. Kirikuid on palju, rahvas on väga usklik. Sümpaatseimad neist on Karpaatide nõlvadel asuvad uniaadi puitkirikud ja Ungari kalvinistlikud (puit)kirikud.

Kui ülal juba Vaskost juttu tuli, siis on paslik rääkida ka paarist teisest Vaskost. Või õigemini külakesest, kus kõik meeshinged on Vaskod. Asub see Beregove linna kõrval ja põhjus, miks me sinna sattusime, oli vein. Olime päeval külastanud üht kergelt kommertsliku moega veinikeldrit ja uurisime Nataljalt, kas oleks võimalik mõnd ehadamat külastada.

Vestlust kuulas juhuslikult pealt meie autojuht, kes teatas, et temal ja tema isal on just selline pisike, meile sobiv veinikelder olemas. Mõeldud-tehtud, sõitsime kohale ja Vasko (meie autojuht) tutvustas meid oma isale Vaskole ning oma pisipojale – sa-

Lennunõu

Kuigi Lääne-Ukraina ei asu kaarti vaadates Eestist just väga kaugel, pole Lvivi lendamine sugugi lihtne ega ka kuigi soodne; enamasti tuleb kaks korda lennukit vahetada. Ühe lennukivahetusega variant on siiski ka – tuleb lennata Estonian Airiga Kiievisse ja edasi Ukraine Internationaliga Lvivi. Ühel piletil lendude hinnad algavad 340 eurost.

Ostes aga lennud eraldi piletitel, on võimalik veidi (50–70 eurot) kokku hoida. Selleks tuleb Estonian Airi puhul tabada mõnda kampaaniat või osta pilet ära vähemalt neli kuud ette. Eraldi piletite eeliseks on ka võimalus Kiievis tasuta pikemalt peatuda.

Teoreetiliselt pakub sarnast hinnataset ühe ümberistumisega ka LOT läbi Varssavi, kuid sõiduplaanist tingitult tuleb mõlemal korral Poola pealinnas ööbida, kusjuures üle 24 h peatused pole lubatud.

Kahe ümberistumisega variante (üks neist enamasti Kiievis, Varssavis või Viinis) on väga palju, aga selle hinnaga (500 eurot ja enam) saab kampaaniate käigus juba üle Atlandi lennata.

MAURI SAAREND, Estravel

muti Vaskole. Vaskode veinikelder oli eeskujulik – seal leidis oma 15–20 sorti veini ja kolm sorti kangemat napsi. Süsteem oli lihtne: kõigepealt tuli kõik veinid ära proovida ja siis sai kaasa osta, hinnaga üks euro liitri eest. Avastasime siit enda jaoks uue viinamarjasordi Isabella, millest kvaliteetveine küll ei tehta, aga millel on omapärane maasikabukett, mis mõjus varasuvel eriti värskendavana.

TAGA-KARPAATIA TEED ON RATTAGA SÖITMISEKS TÄIESTI TALUTAVAD. Liikusime peamiselt väiksemaid teid pidi, kus liiklus liialt tihe polnud. Korraks põikasime ka “trassile”, kuid isegi seal oli liiklemine mõistlik ja turvalisuse pärast väga pabistama ei pidanud. Karpaatides oli loomulikult korralikke tõuse ja laskumisi, aga all Tisza jõe ääres, Ungari piiri ääres, on Eesti moodi lauskmaa, nii et kokku väga hea kombinatsioon nädalaseks rattamatkaks.

Toitudegagi on siinkandis hästi – valik on lai ja seda tänu kirevale rahvuslikule koostisele. Lvivi köögis on poola ja saksa/juudi mõjusid, aga loomulikult ka tüüpilisi ukraina toite – pekki (салю) ja borši. Taga-Karpaatias läheb huvitavamaks, sealt leiab “Švejkest” tuttavaid kneedlikuid, kapsarulle (голубци), kartulipannkooke (деруни) ja palju muud huvitavat. Meie lemmikuks kujunesid kapsarullid, mida mõni meist lausa paarikümmend korraga suutis ära süüa. Minu enda lemmikuks jäi banoš (банюш) – maisipuder, millele segatakse hulka hea annus brönsat, fetataolist juustu.

O2beat | Dreamstime.com

Karpaatides ja Taga-Karpaatias leidub piisavalt puutumatut loodust ja keni inimesi traditsioonilises keskkonnas. Turismi on siin veel vähe ja seetõttu sobib see kant hästi neile, kellel meeldib käia sissetallamata radu mööda.

Ukraina Karpaadid on sedavõrd rohkem lõunas kui meie, et sealne pakub juba üksjagu värvi-kamaid olevusi.

www.andmoments.com

Kiirelt ja mõnusalt Soome!

ÜHE SUUNA
PILET
ALATES **19€**

ÖÖPAKETT
NELJALE
ALATES **120€**

AUTO-
PAKETT
ALATES **55€**

*Sõiduauto max pikkusega 5m ja kõrgusega 1,9 m.

REIS
KESTAB
2,5
TUNDI

Liiv, tuul ja tassike münditeed

Rombikujuline kleebis apelsinil, mille keskel on kollaste tähtedega kiri “Maroc”. Filmistseenid Sahara otsatute düünide, kaamelikolonnide ja rahvarohkete linnavaadete virvarriga. Wiiralti berberi tüdruk. Need on esimesed asjad, mis mul Marokoga seostuvad. Ja siis mõtlen väikese printsiga vestlusele rebasega kõrbes – kas ei inspireerinudki Saint-Exupéry’d kõne all olevat raamatut kirjutama just Maroko?

Tekst ja pildid **MARIS HEINARU**

Selliste mõtetega maandun ma Marra-kechis, muistsete karavaniteede sõlm-punktis. Lennuki aknast all laiuvat kui- vetut, üksikute korrapärase roheliste lappidega ilmestatud maastikku uurides tõden rahulolevalt, et olin taas kord kõik odavlen- nukogemusega kaasnevad väljakutsed ületanud. Olin veetnud öö Milano Malpensa lennujaama polsterdamata metalltoolidel ning suutnud tões- tada, et mu paarikilone kaamerakott ikka mahub seljakotti, olgugi et mul tuli selleks iseend mõni kilo raskemaks muuta. Asi oli olnud seda väärt.

SÕÖM SOOJA ÕHKU Menara lennuvälja asfaldil ja võin öelda, et olen jõudnud uuele kontinendile. Mingil põhjusel ei olnud ma Aafrikasse varem veel sattunud. Isegi mitte Egiptusesse, kus iga võõramaa päikest hindav eestlane tänaseks juba korra ikka ära on käinud. Mõne päeva möödudes hakkas aga mõtlema, et Maroko ei olegi niivõrd pesuehtne Aafrika, kui võrd võrtsikas kompott araabia kultuurist, islamist ning Prantsuse koloniaalajastu reliikviatest, mis ühel või teisel põh- jusel paikneb just selles geograafilises piirkonnas.

Kuigi peajasjalikult räägivad riigi elanikud araabia keelt või mõnda berberi dialekti, valdab suur osa kohalikest prantsuse keelt. Keelte peale on marokolastel üldse annet, sest ei ole sugugi võimatu, et mõni neist vastab sulle juhtumisi ka soravas saksa või hispaania keeles, inglise keelt kohtab harvem. Arvestades, et Maroko 20. sajandi esimeses pooles mõnda aega Prantsusmaale ja piirkonniti ka Hispaaniale allus, siis ei ole see tõesti liiga suur ime. Ent sellegipoolest on harju- matu, kui õhtupoolikul külavaheteel hõikab keegi sulle vastu tulles: “*Bonsoir, ça va?*”

Kui selge keelepärand kõrvale jätta, tuhmu- vad prantsuse mõjud siiski kuningriigi elanike

põlvest põlve edasi antud tavade ja töökspidamiste ees. Maroko toit, arhitektuur ja elustiil, rääkimata kõike seda määratlevast religioonist, pärineb kusagilt sellest ajast, kui nomaadihingega berberi hõimud sadu aastaid tagasi sinnamaile rändasid, araabia kaliifid Põhja-Aafrikas prohvet Muhamedi õpetust kuulutama hakkasid ja islam idast läände kulgevate kaubateedele jääva Maroko järk-järgult ühte liitis.

MARRAKECH ÜHES OMA VANEMA LINNAOSA EHK MEDINA'GA, mille tänapäevilt meenutab kohati roh- kem paarisaja aasta tagust elu kui tänapäeva, võib nii mõnegi võõramaalase ilma erilise pingutuseta jalust rabada. Turutänavate labürinti sisenedes meelitavad nahakaubitsejad, vaibamüüjad ning muud kauplejad pahaaimamatud turistid oma meeskondlikku haardesse. Orienteerumisvõime kaotanud kahvanäod juhatatakse aina sügavamale turusoppidesse, kuni nad vaasi, vaiba, kaamelina- hast koti või vähemalt teekannuga sealt välja luba- takse. Et Maroko käsitöö on üks omanäolisemaid maailmas, on rõõm enamasti siiski mõlemapoolne.

Linna südameks on suur ja avar Djemaa el- Fna nimeline väljak, mis leiab kasutust nii üldise ajaveetmiskoha, vabaõhuteatri kui ka turuna ning kattub õhtu saabudes kümnete toidulettidega, pak- kudes kõike alates Maroko spetsialiteetidest, nagu kuskuss või koonusekujulise kaanega savipotis hautatud *tajine*, kuni lambapeast või tigudest deli- katessideni. Kõiki roogi saadab Marokole omane lapik sai või India *chapati*'t meenutav *msaman*, kusjuures mõlemad täidavad söömisel ka kahvli või lusika rolli. Samalt platsilt saab paarikümne eurosendi eest ka värskest pressitud apelsinimahla, et kogu see rammus toit millegagi alla loputada.

Õige moslem alkoholi ega sealiha ei tarbi, mis ei tähenda siiski seda, et ka muud liha vähem süüakse

või et kõrvalistest kohtadest üle Maroko ei leiaks baare, kus meessugu hiliste õhtutundideni kesvamärjukest mekib. Seda enam üllatab ehk see, et Marokos ei toodeta mitte ainult õlut, vaid ka veine, mida on sõltuvalt piirkonnast lihtsam või keerulisem soetada. Taimetoitlaste jaoks ei ole lihalembese Maroko toidulaud just kiita, kuigi kõikjalt leiab tomati-sibulasalatit, suppe ja grillitud baklažaane, rääkimata pähklitest, datlitest, oliividest, viigimarjadest või muudest puuviljadest, mida leidub lademetes.

MEDINA KITSASTEL TÄNAVATEL peituvate pealtnäha tagasihoidlike majade sisesusse jäävat tahumatut sarmi reedavad ehk ainult aastasadu vanad nikerdatud puidust ukсед, mille koputiks on koduõnne nimel paigutatud Fatima käsi. Sisenedes ühte neist rikkamatele ühiskonnakihtidele kuulunud vanadest *riad*'idest, võib märgata mustriilisi kähhelplaatte, värvilisi klaase, kaarjate võlvide ja filigraansete mustritega aknaid ning sisehoovi puude või taimepottidega. Kuigi detailid korduvad, on iga maja omamoodi ainulaadne ja täiuslik oma ebatäiuses. Suuremas osas neist on praegu võõrastemajad.

Riad'ide katuseterrassid vaatega Marrakechi kohal troonivatele Atlase lumistele tippudele pakuvad suurepärasest võimalust linnamelust põgenemiseks. Ainus, mis seda vaikust ja rahu mõjutada võib, on mõnest lähedalasuvast mošeest aeg-ajalt

kaikuv kutse palvele. Mõne erandiga lubatakse Marokos pühakodadesse ainult moslemeid. See eest avaneb nt Marrakechis võimalus tutvuda muude arhitektuuriliselt silmapaistvate ehitistega või ekselda käänuliste tänavate rägastikus ühes päevinäinud Peugeot' mootorrataste, eeslirakendite ja *jellaba*-nimelistesse maani kapuutsiga üripidesse peitunud kohalikega, kes näevad välja nagu *jedi* rüütlid "Tähesõdadest".

KUIGI MARRAKECHIS VÕIKS MÄRKAMATULT KA KOGU PUHKUSE MÕÖDA SAATA, pakub ülejäänud Maroko liiga palju muid teravaid elamusi, et võimalust kasutamata jätta. Olen kaua unistanud Sahara nägemisest, nii veedan terve päeva bussides, et jõuda tolmusesse kõrbelinna ja Kagu-Maroko viimasesse tsivilisatsioonipunkti nimega M'hamid. Selle ettevõtmise ootamatuks pärliks osutub üle Atlase mägede looklev maantee, mis pakub hunnituid vaateid nii kõrgmägedele, elutuna näivatele tühjadele maastikele kui ka orgudesse tekkinud lopsakatele palmioaasidele.

Teel linnast linna märkan kindluselaadseid tillukeste akendega savist majade kogumikke, nn *kasbah*'sid. Sealjuures on paljud neist hüljatud ja ka hulga moodsama arhitektuuriga ilmetute, ent sarnaselt kõrbekarva majade ehitus on pooleli jäänud. Hiljem juhtun ühelt kohalikult kuulma, et kodud jäävad tühjaks peretraditsioonide muutumise tõttu. Kui vanasti elasid lapsed ja lapselapsed vanematega ühe katuse all ning majapidamise laiendamiseks oli põhjust, siis tänapäeval kolivad noored pigem omaette elama. Sisemaal kõikjal ühtlaselt roosakas-oranžiks vööbatud majade värv ei ole muide tingitud mitte piiratud valikust polettidel, vaid see tagab tulistel suvekuudel parima jahedusastme.

M'HAMID ON TÜHI JA UIMANE nagu ühele kõrbeasulale kohane, õhk liivast tihe. Tundub, nagu algaks sellest punktist Sahara, kuigi tegelikult olin juba mõnda aega kõrbeplatool ringi sõitnud. Levinud kujutelma kohaselt on kõrb liivaluited. Ent kõrb võib olla ka lihtsalt kivine või klibuga kaetud maa-ala, üksikute põõsaste või rohututtidega kõva pinnas või eri suurusega düünid, mis sõltuvalt kellaajast kas roosaks, punaseks või mustaks värvuvad. Samuti ei ole kõrbes alati päikeseline ja soe – õhtuti on tuuline ja jahe, kui sõltuvalt aastaajast mitte lausa külm.

Selle vastu aitab Marokos aga igal võimalikul juhul tassike münditeed, mis valmib rohelist teed ja piparmünti keetes, seda serveeritakse metalse teekannus ohtra suhkruga ning valatakse oma poole meetri kõrguselt vilunud täpsusega miniatuursetesse klaasidesse, et joogile tekiks iseloomulik vahukirme. Pika tingimise peale (mis nagu ikka sisaldas ka ühist teejoomist) õnnestub mul end džiiibile kaubelda, et pörutada läbi teedeta kollaste väljade paari tunni autosõidu kaugusele jäävate Erg Chigagga düünideni, mis laiuvad nagu raevukad kollased lained nii kaugele, kui silm seletab. Kaameliga võtnuks see aega viis päeva.

Viidates taamal tekkivale liivakeerisele, uurin giidilt, millega tegu. "See on minitornaado, *no problem*," on tema lühike vastus. Saan aru, et tegemist on üsna igapäevase vaatepildiga, mis nomadide järglastel kulmugi ei kergita. Päikeseloojangul jääb kõrbes aga ühtäkki tuulevaikseks ja taevas kattub lugematu arvu tulukestega. Düünide vahele üles seatud ja vaipadega ehitud telklasse öömajale jõudnud giidid ja autojuhid transformeeruvad muusikuteks, kes kaasakiskuvate trummihelide taustal päeva õhtusse saadavad. Järgmisel päeval M'hamidi naastes on silmapiir udune. Selgub, et läheneva tormi asemel oli tegemist pelgalt Sahara suures liivameres aset leidva ralliga.

Riad'ide katuseterrassid vaatega Marrakechi kohal troonivatele Atlase lumistele tippudele pakuvad suurepäraselt võimalust linnamelust põgenemiseks.

ALTERNATIIVINA MAROKO ÜLLATAVAULT MUGAVALE JA HÄSTI ORGANISEERITUD BUSSITRASPORDILE istun seitsmenda inimesena päevinäinud ühistakosse, mille tuareegisalli mähkunud juht ühe autoraja laiusest asfaldist viimast võtab. Edasi järgnevad logisevad autod, tolmused linnad, Anti-Atlase kuivad mäenukid, palmialleed ja korduva motiiviga tuhaplokkidest elamud, mis panevad mõtlema, kuidas saab üks sedavõrd suurepärase arhitektuuriloo

Maroko

ja rikkaliku käsitöökultuuriga riik tänapäeval nii üheülbalist ja isikupärast ehitusstiili viljeleda. Nii kulgeb mu tee rannikule Atlandi ookeani äärde.

SISENEDES LOPSAKASSE DRAA ORGU, teen vahepeatuse Agdz'i-nimelises linnakeses, mis jääb eemale turismimarsruudi levinumatest sihtpunktidest, nagu *kasbah*'de poolest tuntud Ourzazate või kõrbetuuride alguspunkt Zagora. Enne laia rannaribaga modernsesse Agadiri jõudmist külastan massiivse linnamüüri poolest silmapaistvat Taroundanti Sousi orus. Kuiva ja valdavalt lagedat maastikku ilmestavad kaktused, kõrgelt hinnatud õli andvad arganipuud ning nende lehti või vilju noolivad kitsed. Kepsakamad maustavad parimate palade kallal puu otsas, vanemad ja pisut kogukamad loomad õngitsevad ihaldatud saaki puu alt.

Kui kõrbes köitis minu meeli esimese asjana liiv, siis Atlandi ääres on selleks tuul. Selle jõud meelitab kohale surfarid, kelle kontsentratsioon näib olevat suurim Agadiri lähedal Taghazout'i külas, kus kohalik kalurirahvas välismaalastest laine-püüdjatega külg külje kõrval elab. Maroko keskele jäävad rannad on aga pisut metsikumate killast ja majade värv populaarse oranži asemel hoopis valge. Ühe ilusama ja meeldivama *medina*'ga veelgi tuulisemasse sadamalinna Essaouirasse jõudes tekib tunne, nagu oleksin jõudnud tagasi tsivilisatsiooni. Kohvikuid, restorane ja käsitööpoekesi täis vanalinn mõjub nagu suur kaubanduskeskus.

Minu jaoks oli Maroko ennekõike täiesti uus kultuuriline kogemus ja seda osalt ka sealsete elanike poolest. Kui mõne järjekordse Mohammedi, Abdullah või Ahmediga juttu alustada, annab ta mõne aja pärast sulle tõenäoliselt teada, et oled tema riigis teretunud. Kui esmapilgul võib see tunduda sõbralikkuse või avatuse märgina, siis pigem on see lihtsalt žest, et kuidagi vastastikuse kasuni jõuda. Marokolased on eelkõige hea ärimeelega inimesed ja kuigi nad tegutsevad põhimõttel, et kui võidab

Lennunõu

Selles Loode-Aafrika riigis on võimalikke sihtlennujaamu päris palju. Võimalikult otse ja kiirelt kohale tahtjad võiksid kaaluda Eesti reisikorraldajate tellimuslende Agadiri. Tegemist on suhteliselt üksikute lendudega hooaja jooksul ja lennu hind peaks olema 550 euro kandis edasi-tagasi.

Kellele tellimuslendude äärmiselt piiratud kuupäevavalik ja kasinad pardamugavused ei sobi, peaks vaatama regulaarlinge, mis enamasti tähendavad kaht ümberistumist, kuigi mõnel juhul pääseb ka ühega. Samal piletil lendude soodsamad hinnad jäävad 500–800 euro kanti. Sihtkohaks võib valida ka nt Casablanca, Marrakechi, Fesi või mõne muu linna. Euroopa ja Maroko vahet lendab enamasti Royal Air Maroc, Air France või Lufthansa.

Eraldi piletitega saab muidugi soodsamalt, eriti kui odavlennufirmasid kasutada ja Euroopa transiitlinnades pikemalt peatuda (sama päeva ühendustega on lood kehvad).

Easyjeti ja Ryanairi lende kombineerides ja pikalt ette ostes võib kohale jõuda ka vähema kui 300 euro eest, seda muidugi ainult ühe käsipagasiühikuga reisides.

MAURI SAAREND, Estravel

naaber, võidan ka mina, on väike omakasu igal juhul mängus. Sealjuures on berberite “vaba rahva” uhkus segunenud lähiminekis omandatud prantslasliku arrogantsiga, lisaks veel kaua kultiveeritud matšo-ühiskond, mille tõttu marokolased nii mõnigi kord pisut tõredama suhtlusvormi omandavad.

TÄNAPÄEVAL PAKUB MAROKO ÜHISKOND SUURI KONTRASTE

justkui otsides oma uut identiteeti. Tänaval liiguvad nii pealaest jalatallani riide alla mattunud kui ka teksades ja ilma pearätita naised. Samas ei ole sugugi harv ka see, kui musta burka kandja sinust tänaval mootorrattaga mööda kihutab. Kõik sõltub konkreetsest perekonnast ja selle konservatiivsuse astmest. Samasugust äärmuste vahel kõikumist näeb ka rahaasjus. Ühe ja sama teenuse eest võib maksta nt 15 dirhamit või 15 eurot, kuigi vahe on enam kui kümnekordne.

Vürtsid, lõhnad ja inimesed on osa Maroko avastamisest. Ja kes teab, võib-olla lähen tagasi. “*Insha'Allah!*”, nagu ütleksid sel puhul marokolased.

SEAT

UUS SEAT LEON

Nauditav tehnoloogia

Testivõit AutoZeitung 11/2012

1. SEAT Leon
2. BMW 118d
3. Alfa Romeo Giulietta

Testivõit Auto, Motor & Sport 2/2013

1. SEAT Leon
2. Mercedes Benz A200

Autoleht 1/2013

“Leon on kokku üks oma klassi paremaid!”

Pildid olev auto on erivarustisega

ENJOYNEERING

SEAT LEON. HIND ALATES 14 990 €

Kvaliteetne, sportlik, korraliku varustusega, turvaline. Täiesti uus Leon ühendab stiilse välimuse ja nauditava tehnoloogia: põhi-varustuses on kõigil mudelitel puuetundliku ekraaniga audiosüsteem, lisaks saadaval sõidureas püsimise abisüsteem, juhi väsimuse tuvastamissüsteem ja kaugtuleassistent. Oma klassis saab ainult uuele Leonile ultramoodsad LED lähi- ja kaugtuled ja veel ülisoodsa lantsseerimishinnaga! Uusimad VW Groupi mootorid ja DSG-automaatkastid võimaldavad kütusekulu 3,8 l/100 km ning CO₂ heitme 99 g/km (1,6 TDI).

HEAD EI SAA ODAVALT. PARIMA SAAB!

Keskmine kütusekulu 3,8-5,2 l/100 km, CO₂ heide 99-120 g/km

SEAT.EE

TOPAUTO

tel 667 5511 www.topauto.ee TALLINN Topauto, Sõpruse pst 18c | TARTU Topauto Tartu, Ilmatsalu 28 | PÄRNU MDM Auto, J.W. Jannseni 36b | VILJANDI Siller Auto, Suur-Kaare 69

Oma tiimiga langevarjunduse maailmameistrivõistlustel Dubais Palmisaare kohal.

Naine lendab, mees süles, kiirus 200 km/h

Kristiina Kasemets (36) on üks vähestest naistandeminstruktoritest Euroopas ja ainus Eestis. Ta on oma 13-aastase langevarjurikarjääri jooksul teinud üle 1900 hüppe, osalenud ühes maailmarekordis ning kõikides Eesti rekordites kujundlendamise aladel. Ekstreemse spordialaga tegelemine on teda viinud treeninglaagritesse ja võistlustele Dubaist Floridani. Eesti Langevarjukulubis peab ta veel ka koolitusülema ning soolohüpete instruktorigi ametit.

Tekst **ANNIKA ARRAS**

Pealtnäha tavaline eesti naine. Lõpetanud Tartu Ülikooli majandusteaduskonna, töötab Mistra-Autexi kvaliteedijuhina. Pats on nii pikk, et ulatub mõnel päeval peaaegu põlvedeni. Aga argielust eemaldudes ja Kristiinaga tema hobidest rääkima asudes ei jää sellest tavalisest midagi järele: “Vahel kohtab tõesti eelarvamusi, et naistel ei ole piisavalt jõudu, et tandemstruktorina hakkama saada. Naiste selline alahindamine on muidugi viga, näiteks mina konkreetselt olen tõsine eesti naine, ehk siis suuruse ja jõu poolest sarnane keskmise Euroopa mehega,” sõnab ta sissejuhatusesks.

Kuidas sa langevarjuga hüppamiseni jõudsid?

See oli aastal 2000. Olin juba pikemat aega tahtnud seda proovida, aga tollal ei olnud Eestis eriti hüppevõimalusi ja ega ülikooli ajal üleaurust raha ka olnud. Aga üks mu sõber kuulis juhuslikult kursusest ja kutsus mind kaasa. Siit ei tasu kindlasti järeldada, et minu sattumine langevarjundusse oli juhus – varem või hiljem oleksin kindlasti leidnud võimaluse hüppamist proovida.

Kas esimest hüpet veel mäletad?

No ikka mäletan! See oli Tartus Raadi lennuväljal. Hüppasin ümmarguse varjuga (tänapäeval ma soovitaks esmahüppajale kindlasti kandidist, juhivat varju, kui tegemist ei ole just militaarihüpetega). Ega ma ausalt öeldes alguses eriti ei uskunud, et hüppamine erilist emotsiooni tekitab. Aga läks teisiti.

Millal said aru, et see asi ongi sinu jaoks?

Kolmandal hüppel. Kaks esimest hüpet oli lihtsalt puhas hirm, kolmandal hüppel alles tuli tunne, et ma suudan vabalangemises olukorda kontrollida. Samal hetkel saingi aru, et täpselt seda ma tahan oma eluga teha. Järgmise paari nädala jooksul ajasin oma eufoorilise käitumisega kõik sõbrad ja kolleegid närvivapustuse äärele.

Tänaseks oled teinud üle 1900 hüppe. See tundub uskumatu. Kuidas nii palju?

Sest ma hüppan alati, kui võimalus avaneb! Suurema hüppearvuga on Eestis ainult paar inimest. Maailmas aga leidub rohkelt neid, kelle hüppenumbrid ulatuvad kümnetesse tuhandetesse. Eesti kliima kahjuks alati langevarjundust ei soosi (hüppata ei saa madalate pilvede, vihma ja liiga suure tuulega) ning umbes seitse kuud aastast on ilm üldse mittehüppatav, seetõttu hüppan ka päris palju välismaal.

Kas mõni hüpe on veel eriliselt meelde jäänud?

Kõik esimesed korrad on alati meelde jäävad – uus vari, uus hüppekoht, uus lennuk, esimene kujund seitsme lennuki pealt korraga jne.

Kindlasti jäävad meelde õnnestunud rekordhüpped. Kui suur kujund vabalangemises pärast

Sirje Kasemets

Kristiina ema

Kristiina esimesest langevarjuhüppest sain ma teada alles siis, kui hüpe oli tehtud. Ega ma väga ehmunud ega üllatunud olnudki, eks temalt oligi midagi sellist oodata.

Ühe korra olen veidi hirmul olnud küll. See oli 2007. aastal, kui Kristiina läks Floridasse kujundhüppe maailmarekordit tegema. Kaheksalt lennukilt hüppas samal ajal välja 139 langevarjurit ja moodustas kujundi. Kole mõelda, kui keegi eksib ja kellelegi vastu tormab. Aga kõik oli kontrolli all ja rekordi nad tegid.

Kristiinat jälgides ja tema juttu vabalangemisest kuulates tuli endalgi soov hüppata. Läksingi tandemit hüppama ja tõsi, vabalangemine on ikka võimas tunne. Seda tunnet tahaks veel kogeda. Kristiina viis mind ka tuuletunnelisse lendama, see oli ka väga mõnus. Ei olegi kerge püsida õhus tasakaalus nagu lind.

Pildil on Kristiina vabalangemisel ema kätt hoidmas. Tol ajal Kristiina veel ise tandemstruktor polnud ja lendas lihtsalt kaasa, ema Sirje lendas rootslastest sõbra Peteri küljes.

mitut ebaõnnestunud katset lõpuks kokku tuleb, siis on väga eriline tunne – kujund on stabiilne, ei laineta, inimesed näevad välja, nagu nad teaksid, mida nad teevad. Vaatad ringi – kas tõesti on võimalik, et kõik inimesed on kujundis kohal? Pärast on varjude all huilgamas sada õnnelikku.

Kas mõnikord juhtub ka nii, et pärast hüpet head tunnet pole?

Jah, ka need hüpped jäävad meelde, kus midagi valesti läks. Mul on oma langevarjurikarjääri jooksul kuus korda varuvarju vaja läinud, see number on kõvasti üle keskmise. Esimest korda juhtus see minu 26. hüppel, kui ma hüppasin õpilasvarustusega, kus tol ajal olid varuvarjaks ümmargused juhimatud kuplid (praegu on ka varuvarjud juhimatud). Maandusin selle varuvarjuga täpselt keset Sauga jõge, alates sellest päevast on mu hüüdnimi Tuuker.

Tandemhüpe Eesti Langevarjukulbis

Maist septembrini nädalavahetustel Kuusiku lennuväljal, v.a 13.–20. juulil, kui Kuressaare lennuväljal toimub Parasummer 2013.

Info ja registreerimine:
www.skydive.ee

Viilem Alango

Lis Narusk

Peeter P. Mõtsküla

Kristiina sõber, tiimikaaslane ja Eesti Langevarjklubi turvalisusülem

Kui peaksin Tuukrit kolme sõnaga iseloomustama, oleksid need "sihikindel", "sirgjooneline" ja "usaldusväärne".

Vabalangemise kujundhüpete juurde jõudis Tuuker juba päris varajases (hüppe) nooruses ning tänaseks on ta endale kindlustanud koha selle ala Eesti paremikus. Ning kuna ta ei usu, et on oma sooritusvõime lae saavutanud, sihib ta koos oma tiimiga jätkuvalt uusi ja uhkemaid rekordeid.

Tuuker räägib olulistest asjadest nii

nagu on, otse ja ilma keerutamiseta. Igaühele ei pruugi see alati meeldida, aga minule igatahes sobib. Samas ei saa teda mingil juhul huumorimeele puudumises süüdistada.

Kuni Tuuker on Eesti Langevarjklubi koolitusülem, võib olla kindel, et nii tandem- kui teiste õpilaste ohutuse osas järeleandmisi ei tehta. Ja veel – ta on üks vähestest, keda ma julgen muretult oma varuvarju pakkima lubada.

Langevarjurid ei ole päris normaalsed, vahel kipuvad lennukist välja hüppama suisa pesuväel.

Kas sa kõrgust kardad? Ja kas sa pärast kõiki neid hüppeid üleüldse veel hirmu tunnud?

Kõrgust kardan ilmselt umbes nagu üks keskmine eestlane, aga langevarjuhüpetel ei ole sellega suurt midagi pistmist. Kui lennuk lendab 4 km kõrgusel, siis selle tajumine ei ole samasugune kui 40 m kõrgusel – alla vaadates näed ainult maa-kaarti või pehmet valget pilvevatti.

Hirmuga on nii, et väike ärevus peaks hüppele minnes ikka sees olema – see on kasulik, väldib hooletusvigu. Lisaks on mul kui instruktoril alati hirm õpilaste pärast – millise uue ja põneva viisi nad täna leiavad asjade tuksi keeramiseks ja kas mul õnnestub seda vältida?

Kuidas üldse langevarju instruktoriks saadakse?

Eesti Langevarjklubi töötab mittetulunduslikel põhimõtetel – kui soovid, et asi areneks, tuleb ise käed külge panna. Instruktoriks tahtsin saada sellepärast, et väga tore on teistele õpetada asja, mida ise armastad.

Alustasin IAD instruktorina 2005 (õpilaste iseseisev lennukist välja hüppamine 1500 m kõrguselt, kus instruktor avab varju õpilase eest), edasi tuli tandem ja AFF (õpilase juhendamine koos teise instruktoriga vabalangemises nelja kilomeetri kõrguselt). 2008. aastast olen ka Eesti Langevarjklubi koolitusülem (peainstruktor).

On see sinu jaoks siis lõbu või sport?

Nii üht kui teist. Seal, kus sport algab, lõbu ei lõpe. Ma tegelen FS4 spordialaga (Formation Skydiving 4way, neljaliikmelise võistkonna kujundhüpped), mis seisneb vabalangemises kujundite moodustamises.

Me treenime oma tiimiga Lupus-EST nii lennukist hüpates kui ka tuuletunnelis lennates. Kui instruktorina tegutsemise eesmärk on õpilaste arendamine, siis FS4 on see osa langevarjundusest, mida ma teen enda arendamiseks.

Kas tandemhüppel võib surma ka saada?

Langevarjuhüpe on ekstreemsport, võimalus viga või isegi surma saada on alati olemas. Siiski on sul oluliselt suurem tõenäosus surma saada liiklusõnnetuses lennuvälja poole sõites kui tandemit hüpates.

Tandemhüpe on ka ohutum kui soolohüpe, kuna kõik instruktorid on väga kogunud. Reisija on instruktori külge kinnitatud nelja klambriga, millest igaüks kannatab üle kahe tonni raskust. Nende katkiminek on välistatud.

Üldiselt on reisijal ja tandeminstruktoril võimalik surma saada ainult koos – võib täiesti kindel olla, et instruktor teeb kõik võimaliku, et seda ei juhtuks. Riskide minimeerimiseks tuleb kindlasti hoolega kuulata ja järgida instruktori juhiseid.

Kuidas tandemhüppeks valmistumine käib?

Maapealne koolitus tandemhüppeks kestab umbes 15–20 min, siis pannakse reisijale selga tandemrakmed ja ette kaitseprillid (ilma nendeta ei näe vabalangemises 200 km/h kukkudes midagi). Kõik lahtised asjad (plätud, suured kõrvarõngad, kunsthambad jms) tuleks enda küljest eemaldada, muidu nad lahkuvad ise.

Ka suuremat sorti prillidest on vabalangemises oht ilma jääda, eelistada tuleks väikeste raamidega prille või kontaktläätsti. Pärast sellist lühikest ettevalmistust võibki juba lennukisse minna.

Kas mõni on nii kartma ka löönud, et olete lennukiga alla tagasi tulnud?

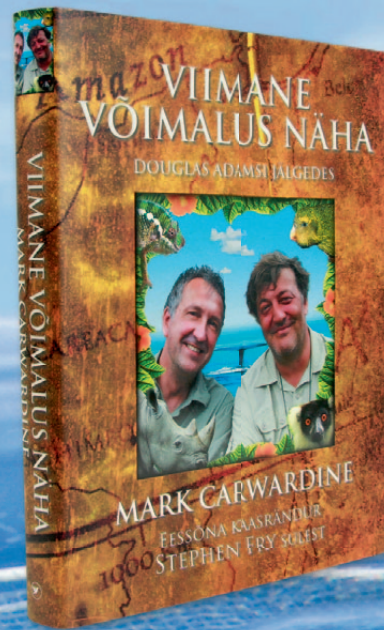
Minu reisijatest ei ole veel üksi lennukiga alla tulnud. Hirm on lennuki uksele muidugi paljudel, aga kõik nad on siiani suutnud sellest üle saada.

Kord hüppasin ühe sportlasega, kes kasutas hüppe ajal pulsikella – maa peal oli pulss 60, aga lennuki uksele tõusis 208-ni!

Mis sa ütleksid sellele inimesele, kes väga tahab langevarjuga hüpata, aga kardab?

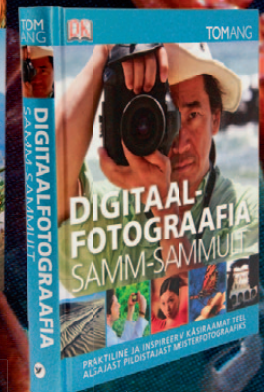
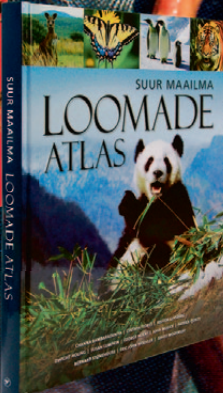
Igaüks kardab. Langevarjuhüpe ongi hirmus. Kes lennuki uksele hirmu ei tunne, on kas psühhopaat või lihtsalt valetab (tõenäoliselt viimane variant).

Kui sa ikka väga tahad hüpata, ära lase hirmul ennast segada. Kui kardad, et jubeda hirmu tõttu ei suuda hüppel adekvaatselt tegutseda, vali alustuseks tandemhüpe.

Humorikas lugu sellest, kuidas kaks inglasi, bioloog Mark Carwardine ja näitleja Stephen Fry reisivad mööda maailma ning otsivad väljasuremisohus loomi ja linde.

Reisi põhjal valmis BBC populaarne telesari „Last Chance to See“ ning selle sünnist räägibki raamat.

estravel

Sa mäletad alati oma esimest prantsuse suudlust

Ning oma esimest romantilist jalutuskäiku Champs-Élysées'l. Esimest piknikku Seine'i ääres, vaadet Eiffeli tornist ja hommikusööki väikeses tänavakohvikus.

Eesti vanima ja suurima reisibüroona on Estravelil pikaajaline kogemus reisisajade ajamisel. See on muutnud meie tingimused paindlikeks ning võimalused rikkalikuks. Nii leiab igaüks endale sobiva sihtkoha ja seda mõistliku hinnaga.

Tasuta telefoninumbri 6 266 266 võid helistada ööpäevaringselt kas või teisest maailma otsast. Ikka selleks, et kodust eemal olles kõik võimalikult hästi sujuks.

25 aastat õnnestunud reise.

www.estravel.ee

Tekst ja pildid **SILVIA PÄRMANN**, Diivan

Suvi, ei mingit kahtlust

Eestis pole tegelikult puudu mitte millestki peale päikesest. Vähemalt headel päevadel tundub nii. Seegi probleem laheneb mõni aeg tagasi, kui Pärnus Kuninga tänaval avas ukseid pisike Gruusia restoran Kolhethi, kus müstilisel kombel tundub alati suvi olevat.

Kaarti vaadates on Gruusia (või siis Georgia, nagu riik ennast ise nimetada palub, sest slaavipäraseks peetav nimekuju asotsieeruvad Gruusia 200 aastaga “Vene impeeriumi” koosseisus) üllatavalt kaugel, arvestades seda, et nii päikeseline Gruusia ise kui ka selle temperamentsed inimesed ja köök on meile koduselt omased ning šašlõkk peaaegu nagu ühine rahvustoit.

Isegi tänavusel lootusetult pikal talvel, kui restorani ahjus lõomas iga päev tuli, oli meeoleolu ainult pisut rohkem jaheda suveõhtu moodi kui muidu. Avatud köögist kostis särinat, mööda hõljus äsja ahjust tulnud hatšapuride virn, päikeselaigus olev laud ahju kõrval oli vaba. Nagu oleks astunud ilusasse suvemuinasjuttu, ainult selle vahega, et ühtegi suudlemiseks sobivat konna ei hakanud silma ei toas ega taldrikul.

LÄHEN PÄRNUSSE SATTUDES KOLHETHISSE TÕESTI ALATI SUVISE SOOJUSE PÄRAST, aga avastan end tavaliselt kolm-neli tundi hiljem klaasi Gruusia veini või tšatšaga ikka veel diivanil logeemas, pool menüüd kõrvallaudade imetluse- ja hirmuseguste pilkude all nahka pandud, ning juurdlemas vaikselt selle üle, kas olen koos kaloritega ehk sisse söönud ka natuke grusiinide otsatust lugupidamisest eakamate inimeste vastu. Ehk et kas suudan vastu panna kiusatusele vanematele helistada, et nad säästaks mind selle soojuse kohe välja puhuvast jahedast tuulest ja autoga restorani järele tuleks.

Nende õnneks pole mu malemänguuskus aastatega kuhugi arenenud (ja veel suurem vedamine on muidugi see, et nad ei ela Tallinnas, vaid paari kilomeetri kaugusel) ja ma teen selle kõne tavaliselt juba varasel õhtul, mitte südaöö paiku viimast partiid lõpetades, nagu paljude mu pärnakatest tuttavatega kardetavasti alailma juhtub.

Kolhethi pole seega kindlasti mitte koht, kus midagi kiirelt ampsata ja edasi tormata või, püha Jüri hoidku, dieeti alustada. Peakokk Manana Keburia võib olla üsna habras grusiinlanna, kuid lahtisel tulel küpsetatud šašlõkk, tummised supid ja mehised hinkalid maitsevad täpselt nii, nagu oleks palja ülakehaga mägedepojad lõkke ümber ringis istudes need äsja küpsetanud ja portsjonid ikka enda isu järgi arvestanud.

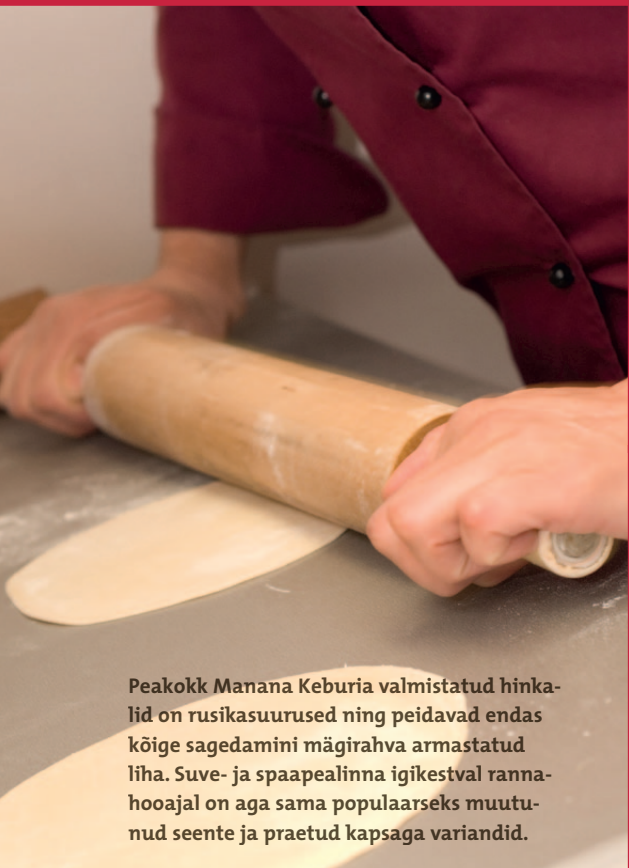
Kulinaarne reis

KOLHETHI MENÜÜ ON NAGU GRUUSIA TOIDU ENT-SÜKLOPEEDIA (piltideta) ja selle avamine lükkab kohe ümber arusaama, et sealse köögi alter ego on šašlök.

Uued sõnad nagu *badrizani* (Kreeka pähklike ja küüslaugupüreega täidetud praetud baklažaan), *baža lokhos* (küpsetatud lõhe Kreeka pähkli kastmega), *hartšo megruli* (püreestatud ja maitsustatud Kreeka pähkli lihaga) ja *pahlava adžaria* (kihiline Kreeka pähkli ja mee kook šokolaadi ja granaatõunaseemnetega) panevad Kolhethist kohal käimatagi mõtlema pigem kui peenest pähklirestoranist kui šašlökiputkast. Mägilaste lookas

Sellel pildil on kõik õigesti: Kolhethi on soe ja ehe. Nii nagu köögis askeldab ehtne grusiinlanna, pole ka nurgas asuv klaver butafooria, resident-DJ asemel on Kolhethil residentpianist.

Külaliste jaoks on restoranis malelaud ja selga ahju ääres soojendades saab õhtusööki veel mitu tundi pikemaks venitada.

Peakokk Manana Keburia valmistatud hinkalid on rusikasuurused ning peidavad endas kõige sagedamini mägirahva armastatud liha. Suve- ja spaapealinna igikestval rannahooajal on aga sama populaarseks muutunud seente ja praetud kapsaga variandid.

lauda kroonib aga hinkalivaagen, milles – üllatus, üllatus – polegi pähkleid.

HINKALI TAINASSE MÄSSITUD LIHAKS VÕI ISEGI PELMEENIKS NIMETAMINE ON KINDLASTI SOLVANG, kuid aitab siiski pisut selle lihtsat olemust mõista.

Mantša, nagu Kolhethi pere peakokka kutsub, teeb hinkalitest rusikasuurused kunstiteosed, mis maitsevad kõige paremini grusiinlanna süües. See tähendab musta pipraga ülepuistatult ja linnainimese narrusi, nagu näiteks noad ja kahvlid, mängust välja jättes.

Tõeline grusiin istub lõkke või laua ääres, võtab hinkali varrest kinni, ampsab kübarast suutaie, luristab läbi tekkinud augu sinna keetmisel tekkinud puljongi välja, sööb aplalt kõik ülejäänud ning limpsib sõrmed puhtaks. Hinkalite söömise meistrivõistlusi Kolhethis veel toimunud pole, aga ei peakokk oma kolme ega mina viiega poodiumile ei pääseks – Mantša on näinud, kuidas tema tehtud hinkaleid on järjest söödud 19.

Võiks ju arvata, et suvel võetakse söömisel hoogu maha, kuid Kolhethi menüüsse tuleb lisa ja restoran ise paisub kogu seda toidukogust arvestades arusaadavalt suuremaks – välja terrassile. Juurde tuleb küll peamiselt kergeid salateid, aga ka rahvusliku desserdilaua uhkus magus pilaff. Šašlökki saab loomulikult ka.

Pärnus on küll kogu aeg mõnus soe suvi, aga randa veereda oleks vist ikka targem sügisel Musta mere ääres?

RESTORAN KOLHETHI

Kuninga 36, Pärnu

Avatud:

P-N - 12.00 - 22.00

R-L - 12.00 - 00.00

www.kolhethi.ee

Selver Gurmee

*Isuäratavad delikatessid
ja hõrgud maitseelamused*

Tallinna Kaubamaja B-galerii
Gonsiori 2, Tallinn
E-P 9-21, +372 5749 4058
Gurmee.Kaubamaja@selver.eu

Solaris keskuse 0-korrus
Estonia pst 9, Tallinn
E-P 9-22, +372 5304 0626
Gurmee.Solaris@selver.eu

Kuldkaart

- Soodustused Estraveli reisiteenuste tellimisel
- Kingitused kogutud boonuspunktide eest
- Eripakkumised ja soodustused rohkem kui 150 koostööpartnerilt

Kuldkaardiga kogutud boonuspunktide seisu saate kontrollida Estraveli veebilehel "Minu konto" süsteemis <http://www.estravel.ee/kuldkaart>.

Boonuspunktid kehtivad kaks aastat alates kontole laekumise kuupäevast.

Del Sole Gourmet

Del Sole hubasest poekesest leiab hea valiku väga hea hinna ja kvaliteedi suhtega Itaalia veine, palsamiädikaid maailma vanimalt tootjalt Giuseppe Giustilt (asutatud aastal 1605). Lisaks oliiviõlilisiid, moose, risotoriisi ning akaatsiamett Serego Alighieri veinimajast, mille kunagi asutas kuulus poeet Dante Alighieri. Samuti on valikus šokolaade Itaalia ühelt vanimalt ning prestiižseimalt tootjalt Venchilt (asutatud 1878).

Del Sole pakub laialdast veinivalikut, millest paljud on leidnud tee juba mitmesse Eesti parimasse restorani. Valik täieneb pidevalt uute gurmeepärlitega, kusjuures eelistatakse väiketootjaid. Tutvu tootevalikuga www.delsole.ee ja külasta kauplust Tallinnas Veerenni 11/Herne 5 reedeti kella 11–18.

Soodustus 15%, veebipoest ostes kasutage sooduskoodina Kuldkaardi viit esimest numbrit.

Restoran City

Restoran City on hubase ja klassikalise sisekujundusega restoran Tallinna kesklinnas, sobides hästi nii privaatseks ärikohtumiseks kui ka meeleolukaks õhtusöögiks sõprade seltsis. Klassikaline on ka märksõnaks, mis iseloomustab peakokk Kaie Karu loodud menüüd. Kohalikust toorainest suus sulavaks maitseelamuseks vormitud liharoad ning traditsioonilises võtmes valmistatud mereannid, tervislikkusest inspireeritud salatid ja supid ning meelilendavad hõrgutised dessertide valikus – kõike seda saatmas parimate asjatundjate koostatud veinikaart.

Restoran City asub Tallink City Hotelis Laikmaa 5, avatud E–L kella 12–23. Info 630 0818 ja cityhotel@tallink.ee. Soodustus 10% à la carte-menüüst ja majaveinist kaardiomanikule koos kaheksa kaaslasega.

Restoran Regatta

Pirita hotelli ajaloost inspireerituna on Regatta sisekujunduses tunda 80ndate joont. Vaieldamatuks kirsiks tordil on aga vaade, mille nautimisel kaovad piirid aja ruumi vahel. Regatta menüü loomisel on peakokk Tarvo Karu lähtunud ideest, et maitsemeeli hellitavad road peavad olema sama kõrgel tasemel ning naudingut pakkuvad kui restorani akendest avanev hurmav panoraamvaade Tallinna lahele.

Regatta asub Pirita TOP SPA Hotelis, Regati pst 1 P–N kl 16–23 ja R–L kl 16–00. Info 639 6638 ja reservation. topspa@tallink.ee.

Soodustus 10% à la carte-menüüst ja majaveinist kaardiomanikule koos kaheksa kaaslasega.

Restoran Nero

Värvika ja justkui kosmosest pärit sisekujundusega restoran Nero on tõeliseks oasiks toidunautlejaile. Menüü, mis on täis põnevaid maitseelamusi kogu maailmast, pakub enamat kui meelde jäävat kõhutäit. Nero menüü võiks kokku võtta sõnaga innovaatilisus. Peakokk Andrus Laaniste armastab katsetada ning tema looming harmoneerub suurepäraselt ulmelise interjööoriga; põnevad road pakuvad avastamisrõõmu kõigile, keda tavapärased kooslused enam ei rahulda.

Olles osa spaahotellist, on restoran Nero üheksa märksõnaks tervislikkus. Menüü puhul on eelkõige silmas peetud seda, et maitstva kõhutäie valmistamisel toorained kõik kasulik ka alles jääks.

Restoran Nero on avamisest alates olnud üks Eesti TOP 50 Restoranid uhkest perest. Nero asub Tallink Spa & Conference Hotelis, Sadama 11a, Tallinn ja on avatud E–P kella 12–23. Info 630 1018 ja spahotel@tallink.ee. Soodustus 10% à la carte-menüüst ja majaveinist kaardiomanikule koos kaheksa kaaslasega.

Aqua Spa

Aqua Spa võib külastajaid põneva sisekujundusega, kuid ennekõike erinevate lõõgastumisvõimalustega basseinides ja saunades. Tervist turgutavad erinevad aurusaunad ning Soome saun, veemõnused saab nautida nii mullivannis kui ka välibasseinis, kosutust pakub baariga basseini, väikesed külastajad on oodatud lustima lastebasseini. Unustamatu kogemuse ning soovi ikka ja jälle tagasi tulla jätab Türgi aurusauna suurel soojuskõhetel kivilavatsil keha ja vaimu harmoonia taastamine.

Aqua Spa asub Tallink Spa & Conference Hotelis. Info www.tallinkhotels.com/ee Soodustusi vaata www.estravel.ee - Kuldkaart - püsikliendile - püsisoodustused.

PEAKOKK ON PARDAL

Globally Yours

Maailma parim toitlustus turistiklassis, erinevad maailma maitsed, aastate pikkune kogemus ja peakokk pardal...

Tunneme uhkust, et meil on maailma parim pardatoitlustus turistiklassis. Teiega koos üle laia ilma, Turkish Airlines!

turkishairlines.com

**TURKISH
AIRLINES**

UUS PEUGEOT RCZ

PÜÜA PÕNEVUST!

peugeot.ee/rcz

RCZ Sport 1.6 THP 200 hj, tippkiirus 235 km/h, kiirendus 0-100km/h 7,5 sekundit, keskmine kütusekulu 6,7 l/100km, keskmine CO₂ emissioon 155 g/km.

MOTION & EMOTION

PEUGEOT

United Motors

www.bmw.ee

Sõidurõõm

HOOAEG ALGAB!

UUS BMW R 1200 GS

Legendaarne suur BMW GS matka-enduro mootorratas on absoluutses tippvormis igas olukorras, igas maailma nurgas. Uue põlvkonna õhk-vesi jahutusega boksermootorid, elektrooniline vedrustuse kontroll Dynamic ESA, E-gaas, LED-esituled, ASC koos Riding-režiimidega ja teised tehnilised innovatsioonid hoiavad uue GS-i konkurentsivõimel kättesaamatu tasemel. Tulemuseks on parim GS läbi aegade. Avasta maailma. Sinu puhkus algab mootori käivitamise hetkest.

Uue BMW R 1200 GS 3asyRide liisingu kuumakse alates 175 €.

UNITED MOTORS

BMW R 1200 GS baasumodeli hind 15 250 €. Kasutusrendi periood 33 kuud, esimene sissemaks ja jääkväärtus 33%, intress 3,33%, krediidikulukuse määr 11,06%, kaskokindlustus kohustuslik. **United Motors AS** Tallinn, Paldiski mnt 108, tel 659 3700; Peetri, Reti tee 4, Rae vald, tel 663 0000; Tartu, Võru tn 242, tel 730 2870; Pärnu, Tallinna mnt 82, tel 448 1740; Kohtla-Järve, Järveküla tee 22, tel 336 4700 www.bmw.ee, www.unitedmotors.ee